

Revelation

Hay Aat Ten Liblu

Hay Nangitudo' eten Liblu: hi Apostoles John (1:1, 4).

Hay Nangitud'an John eten Liblu: (1) nan kimmulug (1:1), ya (2) nan pitun himpampun an tatagun Apo Dios an ma'amu'amung hinan Provinciadi Asia (1:4).

Hay Pohdon nan Ngadan ten Liblun Ibaga: hay nipa'innilan John, ya hay pohdon nan ngadan John an ibaga ya ma'ma'ullay hi Apo Dios.

Hay Gutud hi Nangitud'anan ten Liblu: hidin 95 A.D. nin.

Hay Teman ten Liblu: hay impa'innilan Apostoles John hi na'na'at eden timpuh nan pitu an himba'an hinan Provinciadi Asia, ya nan ma'at hinan tataguh tun lutah udum di gutud hi Punligatan di Tatagu, ya nan Hinlibuy Tawon, ya ad abuniyan goh.

Hay Babluy hi Nalpuwan ten Liblu: nalpuh nan baludan hinan it'ittang an babluy hinan gagwan di baybay an ad Patmos, ya manu ay wah dih Apostoles John ti pinakak nan Alin hi Domitian hiyad Ephesus ta nibalud hidi.

Hay Outline ten Liblu:

Hay impa'innilan Apostoles John ya NAN NA'NA'AT EDEN
TIMPU (1:1-3:22)

Hay impa'innilan Apostoles John ya NAN MA'AT HI
PUNLIGATAN DI TATAGU (4:1-19:21)

Waday na"appuhin ma'at hinan a'aanan di pitun ammid
(4:1-8:5)

Waday na"appuhin ma'at hinan puntalampetan nan pitun
a'anghel (8:6-14:20)

Waday na"appuhin ma'at hinan ihiitan di pitun duyu
(15:1-19:21)

Hay impa'innilan Apostoles John ya NAN MA'AT HINAN
HINLIBUY TAWON (20:1-15)

Hay impa'innilan Apostoles John ya NAN MA'AT AD
ABUNIYAN (21:1-22:21).

1 Heten libluy nitud'an an amin di aat di ma'at hi udum di algaw an impa'innilan^a Apo Dios ay Jesu Kristu ta ipa'innilana goh hinan kimmulug ay Hiya. Ha" in an hi John an baal Jesus ya inila' an amin date ti hennagnay ohan anghel an nangipa'innilan ha" in. ²Ya an amin hatun intudo"u ya hiyanay tinnig'u ya dengngol'un nalpun Apo Dios an impa'innilan Jesu Kristun ha" in. ³Mawagahan nan tagun mamaha, ya mangngol, ya mangulug ay daten nitudo' eten liblu ti pa'amlongon Apo Dios hiya, ya adi madnoy at ma'at.

Hay Intudo' John hinan Kimmulug hinan Pitun Himba'an

⁴Heten tudo'un da'yun i'ibban kimmulug ay Jesu Kristuh nah nan pitun ahimbahimba'an hinan Provinciad Asia ya nalpun ha" in an hi John.^b

Hom'on ya ipalenggop ni' da'yun Apo Dios^c an wagwadah din penghana, ya ad ugwan, ya minaynayun hi enggana. Ya umat ni' goh hinay aton nan Na'abuniyanan an Lennawan pituy numbino'ob'on hi abalinanah hinagang Apo Dios an inumbun hinan umbunanan mumpapto'. ⁵Ya umat goh hina ay Jesu Kristu an hom'on ya palenggopon ni' da'yu. Hiyay edenol hi mangipa'innilah pohdon Apo Dios, ya Hiyay nahhun ya na'abbagbagtun minahuan Apo Dios, ya Hiyay Ap'apun an amin di a'alih tun luta.

Immannung an pohpohdon^d ditu'un Jesus, ya inyatoynah nan krus di a'aliwan di bahol tu'u. ⁶At pot'on ditu'un middum ay Hiya, ya pento' ditu'un padi an mangat hi pohdon Amanan hi Apo Dios. At hiyanan Hiya ni' di mumpapto' ya madayaw hi enggana. Amen!^e

⁷Nomnomonyu nan itudun nan Hapit Apo Dios an inaliny,
 “Ti Hiya ya awniat

^a **1:1** Heten hapit an *impa'innila* (unu *revelation* hinan hapit di English) di nalpuwan nan ngadan ten liblu. ^b **1:4** Hanan ahimbahimba'an ya ohan grupun di himba'an an umat hinan Group I unu Group II di AIBC ta engganah Group IX. Nan udumna ay danen pitun ahimbahimba'an ya nunheggondah nan udum an himba'an, mu hay inadagwin di himba'an hinan henegona ya nawaluy kilomitu. ^c **1:4** Inusal Apostoles John di duwan kalahin di apnga eden timpu. Hay nahhun an inalina an *hom'on da'yu* (unu *charis*) ya apngan di iGreece, ya hay netob hi inalina an *ipalenggop da'yu* (unu *shalom*) ya apngan di Hudyu. ^d **1:5** Hiyah ne *agape* hinan hapit di iGreece. ^e **1:6** Hay pohdonan ibaga ya *hene ya abuluto' ahan!*

umalin middum hinan bunut.”^f

Ya wada goh di ohan hinapitnan inalinay,

“Ya awniat tigon an amin di tatagu an ta'on nan
namatoy ay Hiya,

ya hanan aggyu kimmulug ay Hiya ya nidugah di
puntutuyuanda ya tumata'otda.”^g

An amin hatu ya makulug! Amen.

⁸Hi Apo Dios an abalinanan amin ya inalinay, “Ha'in di alpuwan di an amin,^h ya Ha'in di pogpog di an amin.ⁱ Ha'in an Apun di an amin, ya wagwadaa' tuwalih din penghana ya ad ugwan, ya wagwadaa' goh hi enggana.”

Hay Nipattigan Kristu ay John

⁹Ha'in an hi John an ibbayun middum hinan pumpapto'an Apo Dios ya umata' ay da'yun e'edpol'u tun punholholtapa' an dumalat di pangulug tu'un Jesu Kristu. Manu ay nipa'alia' hitud Patmos an babluy an nigagwah nan baybay^j ti hiyah te molta' hi nangitudtuduwa' hi Hapit Apo Dios, ya hay nangipa'innilaa' hi impa'innilan Jesus ay ha'in.^k ¹⁰Wa han ohan Duminggu' ya impa'enap nan Na'abuniyanan an Lennawan ha'in an waday dengngol'un ma"adngol an hapit hi appit di bonog'u an ay gangoh di talampet. ¹¹An inalinay, “Itudo'mun amin daten tigon hinan nali'up an pepel ta ipiyuymuh nan kimmulug ay Jesus hinan pitun ahimbahimba'an hi ad Ephesus, ya ad Smyrna, ya ad Pergamum, ya ad Thyatira, ya ad Sardis, ya ad Philadelphia, ya ad Laodicea.”

^f1:7 Dan. 7:13. ^g1:7 Zech. 12:10. ^h1:8 Unu “Ha'in ya umata' hinan letra an *alpha*.” Hiyay hopap di letrah nan alphabet di iGreece. ⁱ1:8 Unu “Ha'in ya umata' hinan letra an *omega*.” Hiyay angunuh an letrah nan alphabet di iGreece. ^j1:9 Hete ya it'ittang an babluy an hay inadu'oyna ya hi'itangan himpulu ta tulun kilometlu, ya hay inabellogna ya nahuluk hi onom di kilometlu. Ya hay awadana ya hinan Baybay an Mediterranean, ya nawaluy kilometlu di inadagwinah appit di pingit di lutah nan Provinciad Asia hi appit di alimuhan di algaw. Ya heten babluy hinan gagwan di baybay ya paddungnay baludan di iRome. ^k1:9 Nibalud hi Apostoles John hidid Patmos. Mu hidin nun'alian Caesar Nerva (96-98 A.D.) ad Rome ya nibo'tan hi John, at mid mapto' ya immanamut ad Ephesus hi awadan di abungna, ya hidiy natayanah din 98 A.D. ^l1:10 Manu ay nidawat nan algaw an Duminggu ay Jesus ti hiyah ne algaw hidin namahuana.

¹²Ya nunligguha' ta tigo' henen himmapit ay ha'in, ya tinnig'u han pitun ipattu'an di hilaw an balitu'. ¹³Ya hinan gagwan hanan balitu' an pumpattu'an hi hilaw ya waday timma'dog an lala'in ma'alih Imbaluy di Tagu^m an adu'oy di lubungna, ya waday inhabedangnah balitu' an balikis hi palagpagna. ¹⁴Ya hay buu'na ya ma'appaha' an umat hi dutdut di kalnilu an ma'appaha' an ay dalallu, ya hay matana ya ay gumelageladaw an apuy. ¹⁵Ya hay hu'ina ya umat hinan gambang an humili, ya hay hapitna ya umat hinan gongaah di mumpuyuu' an danum. ¹⁶Ya inodnan di agwanay pitun bittuan, ya waday matadom an hinalung hi timidna. Ya hay angahna ya nidugah an humili an umat hinan potang hinan muntonga.

¹⁷Ya hidin nanniga' ya natu'ina' hi inayungana, ya paddungnay unna' natoy. Ya indapanay agwanan ha'in, ya inalina, "Adi'a tuma'ot ti Ha'in ya wagwadaa' hi enggana an mi'id di te'ana, ya mi'id di pogpogna. ¹⁸Ya natoya' hidin hopapna, mu tigom an matagua' hi enggana! Ha'in di nangdon hi nitaguan di tagu, ya Ha'in di okod hi pangipa'aya' hi lennawadah unda matoy. ¹⁹At itudo'mun amin hatun tinnigmun ma'at ad ugwan, ya nan ma'at hi pidwa.ⁿ ²⁰Hay ipa'innilan nan pitun bittuan an tinnigmu ya didana nan pitun anghel an nepong hinan kimmulug hinan pitun babluy.^o Ya hay ipa'innilan nan pitun balitu' an ipattu'an di hilaw ya didana nan kimmulug hinan pitun ahimbahimba'an eden babluy."

Hay Nitugun hinan Himba'an ad Ephesus

2 Ya inalina goh di, "Muntudo"ah nan anghel^p an manalimun hinan kimmulug ad Ephesus ta alyom di:

^m **1:13** Hiyah ne na'ahamad an pangali ay Jesu Kristu (Dan. 7:13; Mat. 9:6).
ⁿ **1:19** Hete ya outline di Liblu an Revelation: (1) nan tinnigmu ya Rev. 1:1-20; ya (2) nan ma'at ad ugwan ya Rev. 2:1-3:22; ya (3) nan ma'at hi pidwa ya Rev. 4:1-22:21. ^o **1:20** Hay kulugon di udum hi aat ten pitun a'anghel ya waday ohan anghel an manalimun hinan hinohhan himba'an. Mu hay kulugon nan udum ya aggyda immannung an anghel ti pahtulda unu mun'endogda ya anggay ti hay ibalanan nan hapit an anghel ya *nan nahnag*, ya un nahnag goh nan pahtul. Ya kulugon nan udum an daten duwan kulugonda ya nepto' ti ta'on hi un waday anghel an manalimun hinan hinohhan himba'an ya wada goh di pahtul ya mun'endog an manalimun. At mid mapto' hi makulug hi aatna. ^p **2:1** Bahaom nan footnote di Rev. 1:20 ta innilaom di aat ten anghel.

Hiyah te inalin nan mangmangdon hinan pitun bittuan hi agwanan munle'le'od hinan awadan di pitun pangipattu'an hi hilaw an balitu'.^q ²Inila' an amin di inatyu ti ene'edpolyuy ligat, ya inhihi'alyuy tamuyuh nunhulbianyun Ha'in. Ya inila' goh an aggyuyu inunud nan tatagun alyonday unda apostoles mu bo'on ti hinanhananyu, at innilayun nappuhida ya ma'aladyahda. ³Ya ta'on hi un ayu naligatan hi tamuyu an dumalat ay Ha'in mu enedpolyu ta aggyuya' din'ug.

⁴Mu hay adi' pohdon ay da'yu ya nan pamhodyun' Ha'in ya adi umat hidin hopapnah din kimmuluganyu. ⁵At mahapul an nomnomonyu ta adi mahkay umat hinay atonyu! At din pangatyu tuwalih din hopapnay inaynayunu ti wa ay ta adia' unudon ya umalia' ta ano' nan pangipattu'an hi hilaw hina.^s ⁶Mu ta'on un umat hinay alyo' mu immannung an waday denol'un da'yun dumalat di aggyuyu namhodan hinan nappuhin ato'aton nan himpampun an mangunud ay Nicolas' an adi' damdama pohdon.

⁷Da'yun waday ingana ya pa'addonglonyun amin di alyon nan Na'abuniyanan an Lennawan da'yun kimmulug hi ahimbahimba'an an inalinay, Nan tagun adina idinong di pangulugna an ta'on un malgom di ma'at ay hiya ya hiyay ma'alih nangabak, at hiyay pangidata' hinan biyangnan mangan hi bungan di ayiw an alpuwan di nitaguan hi awadan Apo Dios.”

Hay Nitugun hinan Kimmulug ad Smyrna

⁸Inalina goh ay ha'in di, “Muntudo"ah nan anghel" an manalimun hinan kimmulug ad Smyrna ta alyom di:

^q 2:1 Bahaom nan Rev. 1:13, 26. ^r 2:4 Hiyah ne *agape* hinan hapit di iGreece. ^s 2:5 Napa"ih ten himba'an ad Ephesus, ya mid ah kimmulug hidid ugwan ti inyabulut Apo Dios ta inabak nan Muslims dida. Umat goh hinay na'at hinan onom an i'ibbanan himba'an eden grupu. ^t 2:6 Hete ya ohan kulton bimmuhu' hinan himba'an ad Ephesus an ente"an Nicolas, ya hay ngadan ten grupu ya Nicolaitans. Hay kulugonda ya mabalin anu an pundehhonoday pangunudandan Kristu ya nan tudtudun nan dadan an nappuhin ugalida. Ti inhihi'aldan nangituduh aat di nangaliwan Jesus hinan bahol tu'u ti inaliday gapu ta na'aliwan an amin at okod tu'un mangat hinan malgom an pohdon tu'uh aton. Hiyaat unda goh dinayaw din dadan an bululda, ya inatda goh nan lumihog. ^u 2:8 Bahaom nan footnote di Rev. 1:20 ta innilaom di aat ten anghel.

Hiyah te inalin nan Mi'id di Te'ana ya Mi'id di Pogpogna. Hiya din natoy, mu namahuan, at nen matagun inalinay,^v ⁹Inila' an maligligatan ayu ya nawotwot ayu, mu hay makulug ya adangyan ayu ti ongol di badang Apo Dios ay da'yu. Ya inila' nan nun'appuhin gun alyon nan tatagun Satanas hi aatyu. Didana nan mumpahiyon alyonday Hudyuda, mu mi'id di hulbina ti nun'appuhiy pangatda. ¹⁰Donglonyuh te ti awniat munholholtap ayu, ya nan udum ay da'yu ya ipibalud nan tatagun Satanas. Mu adi ayu tuma'ot ti hiyah ne pampongda anahamad di pangulugyun Ha'in, ya hay oha goh ya adi madnoy an paddungnay un himpuluy algaw ya anggay.^w At adiyu idinong di pangulugyun Ha'in an ta'on un hiyah ne dumalat hi atayanyu ti waday nitaguanyuh mi'id di pogpognah awadan Apo Dios.

¹¹At da'yun waday ingana ya pa'addonglonyuy alyon nan Na'abuniyanan an Lennawan da'yun kimmulug hi ahimbahimba'an an inalinay, Nan tagun adina idinong di pangulugna an ta'on un malgom di ma'at ay hiya ya hiyay ma'alih nangabak, at hiyay adi milahhin ay Apo Dios an hiyah ne nan alyondan miyadwan atayan.”

Hay Nitugun hinan Kimmulug ad Pergamum

¹²Inalina goh ay ha'in di, “Muntudo”ah nan anghel^x an manalimun hinan kimmulug ad Pergamum^y ta alyom di:

^v2:8 Bahaom nan Rev. 1:17-18. ^w2:10 Hay kulugon nan udum hi ibalinana ya na'uy an mun'aalih nan Pumpapto'an di iRome nan himpulun nahayhaynod an nappuhin Caesar, ya nappuhida ti ipaligligatday kimmulug. Ya immannung an himpuluda ti adi middum nan duwan a'ali an da Nero (54-68 A.D.) ay Domitian (81-96 A.D.) ti nalpah an na'at unu na'na'at hidin gutud di nuntud'an Apostoles John: (1) nan Alin hi Trajon (98-117 A.D.), ya (2) nan Alin hi Hadrian (117-138 A.D.), ya (3) nan Alin hi Antoninus Pius (138-161 A.D.), ya (4) nan Alin hi Marcus Aurelius (161-180 A.D.), ya (5) nan Alin hi Septimius Severus (193-211 A.D.), ya (6) nan Alin hi Maximinus Thrax (235-238 A.D.), ya (7) nan Alin hi Decius (253-260 A.D.), ya (8) nan Alin hi Valerian (257-260 A.D.), ya (9) nan Alin hi Diocletian (284-305 A.D.), ya (10) nan Alin hi Gaberius (305-313 A.D.). Nan Alin hi Constantine an nihukat ay Gaberius ya numbalin hi Kristiano, at impadinongnay ipaligligatandah nan kimmulug, at nalpah mahkay eden gutud. ^x2:12 Bahaom nan footnote di Rev. 1:20 ta innilaom di aat ten anghel. ^y2:12 Heten siudad ya dadan an kapitulyun di Provinciad Asia.

Hiyah te hapit nan waday matadom an hinalung hi timidnan^z ¹³inalinay, Inila' an henen babluyyu ya paddungnay hiyay numbabluyan nan pumpapto'an Satanas.^a Mu ta'on un umat hina ya inila' an nahamad di pangulugyun Ha'in ti agguyyu indinong an ta'on unda pinatoy hi Antipas an ibbayun kimmulug an mangitudtuduh aat'u.^b

¹⁴Hay adi' penhod ya wada nan i'ibbayun hay tudtudun Balaam di unudonda. Ti hi Balaam ya tinudtuduwanah Balak hi atonan mangitudtuduh pumbaholan nan tatagud Israel. Intudunay aton Balak ta ihapitana nan holag Israel ta ononda nan ma'an an ne'nong hi bulul ya ta atonday lumihog an umat hi umilugtapan.^c ¹⁵Ya wadada goh di i'ibbayun mangunud hi nun'appuhin itudtudun di himpampun an nangunud ay Nicolas.^d ¹⁶At muntutuyu ayu ta du'gonyu nan nun'appuhin ato'atonyu. Ti adiyu ay ya umalia' ta tun hinalung hi timid'uy pamatoy'uh nan mangat hi nun'appuhi.

¹⁷At da'yun waday ingana ya pa'addonglonyuy alyon nan Na'abuniyanan an Lennawan da'yun kimmulug hi ahimbahimba'an an inalinay, Nan tagun adina idinong di pangulugnan ta'on un malgom di ma'at ay hiya ya hiyay ma'alih nangabak, ya hiyay pangidata' hinan ma'an an agguyy na'innila, ya idata' goh hinan batun ma'appaha'^e an nitud'an nan balbalun ngadan^f an mi'id di udum hi nanginnilan anggay nan pangidata'."

^z2:12 Bahaom nan Rev. 1:16. ^a2:13 Bo'on kapitulyun di Provinciadi Asia ya anggay ad Pergamum ti hiya goh di paddungnay kapitulyun den provinciah nan mamhod an mundayaw ay Caesar an nan alin numpapto' ad Rome an alyonday hiya anuy Dios. ^b2:13 Hiyay hopap di napatoy an kimmulug hidih nan Provinciadi Asia. Ya itudun nan nabayag an hudhud an inittuda hiyah nan ongol an kawalin hay gambang di niyamma, ya enetanda hiyah bunolna ta engganah din natayana. Ya na'at anuh din nun'alian Domitian (81-96 A.D.). ^c2:14 Num. 25:1-2; 31:16. ^d2:15 Bahaom nan footnote di Rev. 2:6 ta innilaom di aat ten kulto. ^e2:17 Nan ma'ayagan hinan gotad unu nan udumnan ma'aphod an ma'at an umat hi behta ya nidat ay didan hinohha nan i'ittang an mumpaha' an batu ta hiyay paddungnay pahida ta wa ay ta ipattigday batuh nan mun'adug hi pantaw at waday biyangdan humigup ta mi'gotadda. Bahaom goh nan mehnod an footnote ta innilaom di udum hi aat ten batu. ^f2:17 Gapu ta nipa'ot hinan batuy ngadan nan ad batu an ma'ayagan at adi mabalin an midat hinan udum an mamhod an mi'gotad ta usalonda.

Hay Nitugun hinan Kimmulug ad Thyatira

¹⁸Inalina goh ay ha" in di, "Itudo'muh teh nan anghel[§] an manalimun hinan kimmulug ad Thyatira^h ta alyom di:

Hiyah te inalin nan Imbaluy Apo Dios an hay matana ya umat hinan munggeladaw an apuy, ya hay hu"ina ya umat hinan humilin gambang.ⁱ An inalinay, ¹⁹Inila' an amin di ato'atonyu, ya nan pamhodyu,^j ya pangulugyun Ha" in, ya nan pange'edpolanyuh ligat di tamuyun dumalata'. Ya inila' goh an inyal'allanan maphod di pangatyud ugwan ya un din hopapna.

²⁰Mu hay adi' pohdon ay da'yu ya nan aggyuyu nangipadinngan hinan nun'appuhin itudtudun nan babain hi Jezebel an inalinay un hiya ya propetan Apo Dios, ya wan aggyu immannung. At hiyah ne dimmalat ya do'ol ay da'yun tatagu' di mangamangat hi lumihog an umat hi umilugtapan ya nun'a'anyuy ma'an an ne'nong hinan bulul.^k ²¹Ya hehennod'uy pangidinnganan nen ato'atona, mu adina pohdon an idinong. ²²At hay ato' ya idata' hi dogoh hi holholtapona an ta"on un nan mangun'unud enen itudtudunah unda adi muntutuyu ta idinongdah nen ato'atonda. ²³Ya an amin nan mangun'unud enen itudtudun Jezebel ya ipipatoy'u ta innilaon nan kimmulug ay Ha" in hi ahimbahimba'an an inila' di nomnom^l ya hay aton di tagu. Ya awniat waday idat'uh lagbun di tatagan miyunnudan hi atonda.

²⁴Mu da'yun iThyatira an aggyu nangun'unud eden mitudtudun pangat Satanas ya adi' idatan da'yuh

§ 2:18 Bahaom nan footnote di Rev. 1:20 ta innilaom di aat ten anghel.

^h 2:18 Nan ciudad ad Thyatira ya it'ittang ay daten pitun ciudad an nitulo' hi Rev. 1:11. ⁱ 2:18 Bahaom nan Rev. 1:14-15. ^j 2:19 Hiyah ne *agape* hinan hapit di iGreece. ^k 2:20 Hete ya ohan kulon bimmuhu' hinan himba'an ad Thyatira an ente"an Jezebel. Hay kulugon nan udum ya hiyah ne immannung an ngadan ten babai, mu alyon nan udum an bo'on ti hiyah babaih di an mi'yunnudan hinan na'appuhin ugalin nan Queen an hi Jezebel an ahawan nan Alin hi Ahab ad Israel (I Ki. 16:31; II Ki. 9:22, 30-37). At mid mapto'. ^l 2:23 Hay immannung hi alyon ten hapit di iGreece ya *batin* an bo'on *nomnom* ti hiyah ne kinulug nan tataguh din amatagan Apostoles John hi awadan nan punle'nada. Hay ugalin di mumpaha' ad ugwan hi awadana ya nan *puhu*, ya hay ugalin di iYadyang ya *nomnom*. At ustuh ten nibalin an nomnom.

numanomnomanu. ²⁵Ya hay anggay hi punnonngonyu ya henen nahamad an pangulugyun Ha'in hi engganah tun pumbangngada'. ²⁶⁻²⁷At nan tagun adina idinong di pangulugna an ta'on un malgom di ma'at ay hiya ya hiyay ma'alih nangabak, at hiyay pangidata' hinan biyangnan mumpapto' hinan abablubabluy an umat hi biyang'un indat Aman Ha'in. Ti inalin nan Hapit Apo Dios di,

Ya mi'id di mangameh ay Hiya,
ya mahapul an Hiyay ma'unud,

ya ag'agay pangabakanah nan nun'appuhin tatagu an umat hi aphi'an di lutan banga.^m

Hiyah ne hinapitna. ²⁸Ya idat'u goh ay hiya nan bittuan an mamigat.ⁿ

²⁹At da'yun waday ingana ya pa'addonglonyuh ten alyon nan Na'abuniyanan an Lennawan da'yun kimmulug hi ahimbahimba'an!"

Hay Nitugun hinan Kimmulug ad Sardis

3 Inalina goh ay ha'in di, "Muntudo"ah nan anghel^o an manalimun hinan kimmulug ad Sardis ta alyom di:

Hiyah te hapit nan waday pitun abalinanan Lennawan Apo Dios ay Hiya ya nangdon hinan pitun bittuan.^p An inalinay, Inila' an amin di aaty. Manu ti matagu ayu, mu paddungnay un ayu natoy ti agguay nihamad di pangulugyu. ²At nomnomonyu ta ihamadyuy pangulugyun Apo Dios ti wa ay ta adiyu at la'tot ya nami'id. Alyo' hete ti inila' an hay pangatyu ya bo'on hiyah ne pohdon Apo Dios. ³Ya nomnomonyu nan nitudtudun da'yuh din hopapna ta hiyay inaynayunyu, ya muntutuyu ayuh baholyu ti wa ay ta adi ayu ya umalia' ta moltao' da'yu, ya agguyyu inilah un anuud ti hay alia' ya umat hi alian di mangakaw.

⁴Mu da'yun tuttulun iSardis an agguay nabaholan ya awniat malubungan ayuh mumpaha' an mi'yalin Ha'in ti agguyyu indinong di pangulugyun Ha'in. ⁵Ti nan tagun adi mangidinong hi pangulugna an ta'on un malgom

^m 2:27 Psa. 2:9. ⁿ 2:28 Gapu ta hi Jesu Kristuy umat hinan bittuan an mamigat (Rev. 22:16) at hay pohdonan hapiton ya midat ay hiyah Jesus.

^o 3:1 Bahaom nan footnote di Rev. 1:20 ta innilaom di aat ten anghel.

^p 3:1 Bahaom nan Rev. 1:4, 16.

di ma'at ay hiya ya hiyay ma'alih nangabak, at hiyay munlubung damdamah mumpaha', ya adi nonongan ma'aan di ngadanah nan Nitud'an di Ngadan di Tatagun Waday Nitaguanan Mi'id di Pogpogna. Ya awniat alyo' hi hinagang Ama ya nan a'anghelan hiyay tagu'.

⁶At da'yun waday ingana ya pa'addonglonyu ya unudonyuh ten alyon nan Na'abuniyanan an Lennawan da'yun kimmulug hi ahimbahimba'an!"

Hay Nitugun hinan Kimmulug ad Philadelphia

⁷Inalina goh ay ha"n di, "Muntudo"ah nan anghel^a an manalimun hinan kimmulug ad Philadelphia^r ta alyom di:

Hiyah te hapit nan na'ahhamad ya anggay ya mi'id di mibahhaw hi hapitona. Hiyay nangdon hinan aladdun David, ya wa ay ta intulbo'na nan pantaw ya mi'id di mabalin hi mangibughul. Ya wa ay ta imbughulna ya mi'id di way olognan mangitangob. Ya inalinay, ⁸Inila' di pangaty, ya inila' an nakudang di abalinanyu, mu inunudyuy intudtudu', ya engganad ugwan ya Ha"n di kulugonyu, at hiyanan ibughul'u nan pantaw an pange'wanyu. Heten pantaw ya mid olog di tagun mangitangob. ⁹At donglonyu tun alyo' ti nan ma'aladyah an tatagun Satanas ya ipahiyadan alyonday Hudyuda, mu mi'id hulbin nan inalidan Hudyuda. Ti awniat punhippio' didah hinagangyu ta innilaondan da'yuy pa'appohpohdo'^s ahan. ¹⁰Ya gapu ta inunudyuy hapit'u ya ene'edpolyuy ligaty at adi' da'yu pi'ligaton hitun gutud di alian di ligat^t hi abablubabluy hitun lutah tun atapngan an amin di tatagu.

¹¹Adi madnoy at mumbanggada', at hiyanan inaynayunyuy nahamad an pangulugyun Ha"n ti wa ay ta idinongyuy pangulugyu at adi ayu midatan hinan korona an lagbuyu. ¹²Mu nan tagun adina idinong di pangulugna an ta'on un malgom di ma'at ay hiya ya hiyay ma'alih nangabak, at hiyay way lagbuna, ya hiyay mipaddung hi tu'ud di Timplu'. Ya mi'hinah dih enggana. Ya awniat hiyay pangitud'an hi ngadan'un Dios,

^a 3:7 Bahaom nan footnote di Rev. 1:20 ta innilaom di aat ten anghel.

^r 3:7 Hiyah ne *phileo* hinan hapit di iGreece, ya nan pamhod di nunhin'agi di pohdonan ibaga. ^s 3:9 Hiyah ne *agape* hinan hapit di iGreece. ^t 3:10 Hiyah ne nan Punligatan di Tatagu.

ya nan ngadan nan balbalun babluy ad Jerusalem an malpun Apo Dios hi ad abuniyan, ya nan balbalun ngadan'u.

¹³At da'yun waday ingana ya pa'addonglonyuy alyon nan Na'abuniyanan an Lennawan da'yun kimmulug hi ahimbahimba'an!"

Hay Nitugun hinan Kimmulug ad Laodicea

¹⁴Inalina goh ay ha" in di, "Muntudo"ah nan anghel^u an manalimun hinan kimmulug ad Laodicea^v ta alyom di:

Hiyah te hapit nan alyondan Amen^w an makulug an amin di alyona, ya maphod an amin di atona. Hiyay dimmalat ya limmun Apo Dios an amin tun wad ugwan.^x An inalinay, ¹⁵Inila' an hay pangatyuy ya mipaddung hinan danum an adi lumahu^y ya adi ayhugi,^z mu un mundoldolnat ti mi'id di makulug hi pangulugyu. Manu ti adia' pahiwon ay da'yu, mu mi'id di makulug hi pangulugyun Ha" in. ¹⁶Dumalat nan umatanyuh na at du'go' da'yu an umata' hinan tagun adina pohdon di danum an mundoldolnat, at hiyanan ibuldidna.

¹⁷Ti alyonyuy adangyan ayu ti an amin di mahapulyu ya wadan da'yu. Mu agguyyu inilan na'agwotwot ayu, ya

^u **3:14** Bahaom nan footnote di Rev. 1:20 ta innilaom di aat ten anghel.

^v **3:14** Heten ciudad di adangyan ahan eden timpuh din amatagun Apostoles John hinan Provinciad Asia ti do'ol di mungkumilduh di, ya do'ol di bangko, ya do'ol di a'abung an nangiyammah mangmangitit an lo'ob ya jackets ti nan kalniludan den lugal ya mangmangitit di kolol di dutdudta, ya manghan di umat hina an kalahin di dutdut. Ya inyammada goh hidi nan ohan nundengwan agah di mata an ma'alih *Tephra Phyrigia* hinan hapitda (unu *collyrium* hinan hapit di duktul ad ugwan). Ya wada goh di nundengwan ihkul hidi ta way aton nan mun'ihkul an mumbalin hi duktul di odol. Mu hay anappuhin ten ciudad ya nan danum ti kumudang di obob ya bubun hidi. ^w **3:14** Hay pohdonan ibaga ya *hene* ya *abuluto'ahan!* ^x **3:14** Bahaom nan Rev. 1:5. ^y **3:15** Ad Hierapolis di nanggalan nan iLaodicea hi udum an danum ti do'ol di obobdah di an way lumahun danum an bumuhubuhu', mu mun'agub ti niddum nan budbuda. Mu penhod nan mumpundogoh damdaman mun'amoh hidi ti kulugondan agahanay odolda. Ya impiyuy nan iLaodicea nan danumda an nalpud Hierapolis, ya hidin te'an nan danum an mumpa'uy ad Laodicea hinan ala' ya lumahu ahan, mu mundoldolnat hidin dimmatnganad Laodicea ti duwampulu ta opat di kilomitluy enengwanan ala'.

^z **3:15** Ingguwang goh nan iLaodicea nan uduman danumda an nalpuh uduman lugal, ya ayhugiy aatnah din nudadyuana. Mu gapu ta potang ya adagwiy enengwana at mundoldolnat anuh din negponganah nan ampanad Laodicea.

nabulaw ayu, ya paddungnay numbobollad ayu ti mi'id ay da'yu nan malpun Ha"an an iyadangyan di tagu! ¹⁸At hay itugun'un da'yu ya odolnah un Ha"an di pumbaganyuh badang ti nan ibadang'un da'yu ya hiyah ne mangihamad hi pangulugyun mipaddung hi balitu' an iyadangyanyu. Ya Ha"an di pumbaganyuh abalinanyun mangat hi maphod ta paddungnay hiyah ne nan ma'appaha' an ilubungyu ti ababain hi un ayu adi munlubung. Ya umat goh hinah nan anabulawyun Ha"an di pumbaganyuh badang ta paphodo' di pannigyu. ^a

¹⁹Ti an amin nan pa'appohpohdo'^b ya ihingal'u, ya gilato' didah un adi maphod di atonda. At hiyanan alyo' ay da'yu ta ipaphodyuy punnomnyu ta muntutuyu ayuh baholyu. ²⁰At donglonyu! Ti wah tua' an mungkulkug hi pantawyu ta nan mangngol ta pahgopona' ya hiyay pe'ana'.

²¹Nan tagun adina idinong di pangulugna an ta'on un malgom di ma'at ay hiya ya hiyay ma'alih nangabak an umat ay Ha"an an innaynayun'un nangunud ay Apo Dios an hi awniat hiyay mi'yibun ay Ha"an, at ten ni'yibuna' ay Amah tuh pumpapto'ana.

²²At da'yun waday ingana ya pa'addonglonyuy alyon nan Na'abuniyanan an Lennawan da'yun kimmulug hi ahimbahimba'an!"

Hay Pundayawandad Abuniyan

4 Unat goh nalpah hana ya tinangad'ud daya, ya tinnig'u han pantaw ad abuniyan an nibughul. Ya dengngol'u han hapit nan himmapit ay ha"an hidin hopapnan paddungnay gangoh di talampet an inalinay, "Umali'ah tud abuniyan^c ta ipattig'un he"ay ma'ma'at hi awni." ²Ya himbumagga an dumalat di abalanan nan Na'abuniyanan an Lennawa ya tinnig'u han tronod abuniyan an waday inumbun hi ap'apu. ³Ya hay tigaw di angahna ya munletaa' an umat hinan batun ma'alih jasper^d ya carnelian.^e Ya waday ab'abungalngal an nunli'ub hinan trono

^a **3:18** Bahaom nan footnote di verse 14 ta innilaom di dalatna ta hanay intugun Apo Dios ay dida. ^b **3:19** Hiyah ne *agape* hinan hapit di iGreece. ^c **4:1** Hay kulugon nan udum hi ibalanan nen timmuluan Apostoles John ya nan a'alan di kimmulug. Mu mid mapto'. ^d **4:3** Hay kololna ya mumbolah unu brown. ^e **4:3** Hay kololna ya mumbolah.

an hay tigawna ya umat hinan batun ma'alih emerald.^f ⁴Ya hinan nunlene'woh den trono ya wadada goh di duwampulu ta opat an trono an inumbunan di duwampulu ta opat goh an a'ap'apu^g an numpunlubungdah mumpaha', ya waday nun'epngot hi koronadah balitu'. ⁵Ya palpaliwan ya waday ilat, ya idul, ya nan nidugah an magangoh an nalpuh nan tronon di Mumpapto' ad abuniyan. Ya wada goh di pitun mundalang an hilaw hinan hinagang nan tronon den Mumpapto' an hiyanay pangimmatunan hinan pitun abalanan nan Na'abuniyanan an Lennawan Apo Dios. ⁶Ya hidih nan hinagang nan trono ya wada goh han paddungnay baybay di inabellognan ma'allenang an ay daggal.

Ya wadaday opat hi matagun^h timmata'dog hi lene'woh den trono an nun'amataan an amin di odolda. ⁷Ya nan nahhun ya umat hi layon di tigawna, ya nan miyadwa ya umat hi buta'al an baka, ya nan miyatlu ya umat hi angah di taguy angahna, ya nan miyapat ya umat hinan muntadyapan an ongol an agilay tigawna.ⁱ ⁸Ya an amin daten opat ya hin'o'nom di paya'dan namataan di numpinangngel. Ya gunda mungkantah abigabigat ya amahdomahdom an alyondah nan kantaday,

“Na'ahhamad, na'ahhamad, na'ahhamad'a
an Ap'apun Dios an nidugah di abalinana,
ya wagwada tuwalih din penghana,
ya ad ugwang,
ya hi enggana!”

⁹Ikantaday pundayawda ya punyamanandah nan inumbun an Mumpapto' an wagwadah mid pogpogna. ¹⁰Ya wa ay ta mungkantada ya nunlu'bub nan duwampulu ta opat an a'ap'apuh hinagang nan inumbun an Mumpapto' ta

^f4:3 Hay kololna ya munlangta (unu green). ^g4:4 Hay kulugon nan udum hi ibalinana ya nan himpulu ta han duwa ay dida ya ipa'elday himpulu ta han duwan himpangapun di Hudyuh nan gutud di Old Testament, ya nan na'angang an himpulu ta han duwa ya ipa'elday himpulu ta duwan a'apostoles hinan gutud di New Testament. Mu mid mapto'. ^h4:6 Hay kulugon nan udum hi aat ten opat an matagu ya diday ohan na'abbagbagtun kalahin di anghel an mangipanguluh nan tatagun mundayaw ay Apo Dios. ⁱ4:7 Hanan opat an tigawda ya umatdah nan tigaw nan opat an bantilan inusal nan opat an grupun di Hudyuh din natutunnudandan nundalan hinan mapulun an mid nunhitu (bahaom nan footnotes di Num. 2:1, ya Num. 2:10, ya Num. 2:18, ya Num. 2:25).

dayawonda. Ya nun'ihinada nan koronadah nan hinagangna, ya nungkantadan alyonday,

¹¹ “Apo Dios, He"ay way biyangnah dayawonmi ti nan anabagbagtum, ya dumalat nan ongol an abalinam ya limmum an amin di logom, ya tinagum an amin di matagu ti hiyah ne pohdom.”

Hay Aat din Nali'up an Papel ya nan ay Uyaw an Kalnilu

5 Palpaliwan ya tinnig'u han nali'up an pepel hinan agwan hi ngamay nan inumbun an Mumpapto'. Ya natud'an di numbinallin, ya pituy ammidna ta adi nonongan nabe'lag. ²Ya palpaliwan goh ya tinnig'u han mabi'ah an anghel an enlotnan nuntu'u' an inalinay, “Goh nin di way biyangnan mangaan hi ammid ten nali'up an pepel ta be'lagona?” ³Mu mi'id di ohad abuniyan, ya hitun luta, ya ad dolom an waday biyangnan mame'lag hinan nali'up an pepel ta tigonay nitudo'. ⁴Ya awni ya nidugah di lugwa' ti mi'id di ohan way biyangnan mame'lag hinan nali'up an pepel.

⁵Ya inalin nan ohan ap'apuy, “Adi'a lumugwa. Ti abalanan ahan nan alyondan Layon an holag David an holag din hi Judah.^j Hiya ya inabaknan amin di nun'appuhi, at Hiyay waday biyangnan mangaan hinan pitun ammid nan pepel ta be'lagona an Hiyay nabagbagtum ad holag ay David an Hiyay nangameh hinan nun'appuhi!”^k

⁶Ya tinnig'u goh nan alyondan imbaluy di Uyaw an Kalnilu Apo Dios hi awadan nan tronon di Mumpapto' an timma'dog hinan gagwan nan opat an matagu ya nan a'ap'apu. Hiya ya mattig an pinatoydah din hopapna. Ya waday pituh ha'gudna ya pitun matanan didana nan pitun abalanan nan Lennawan Apo Dios an nahnag hitun luta. ⁷Ya immuy, ya innalna din nali'up an pepel hinan agwan an ngamay nan inumbun an Mumpapto'. ⁸Ya heden nangngalanah nan pepel ya nunlu'bub din opat an

^j5:5 Impa'innilan Jacob hidin agadyuhan din atayana an nan holag Judah ya umatdah nan layon (Gen. 49:9), ya namamah nan na'abbagbagtum holag Judah an hi Kristu. Ya nan holag Judah ya hay layon anuy nilatlatuh nan bantilada (bahaom nan footnote di Num. 2:1). ^k5:5 Bahaom nan footnote di Num. 2:9 ta innilaom nan ipattigna.

matagu ya din duwampulu ta opat an a'ap'apuh hinagangna, ya dinayawda. Ya inodnandan hinohhay alpa ya duyun balitu' an napnuh incense an hiyah ne luwalun nan tatagun Apo Dios. ⁹Ya palpaliwan ya nungkantadah balbalun kantan alyonday,

“He"ay way biyangnan mangngal hinan nali'up an pepel ta anom nan ammidna

ti hay namatayandan He"ay nangibo'laam hi bahol di tataguh numbino'ob'on an babluy

an nan ahimpahimpangapu, ya nan numbino'ob'on di hapitda, ya nan numbino'ob'on di aat di

nitaguanda ta numbalindan tatagum an Dios.

¹⁰ Ya iniddummu didah nan pumpapto'am

ta ayda papadin mangat hi pohdon Apo Dios an dayawon tu'u,

ya hi awniat diday mumpapto' hinan abablubabluy hitun luta.”¹

¹¹Ya hidin intigaw'u goh ya waday dengngol'uh hapit nan a'anghel an adida mabilang. Ya timma'dogdah nan nunlene'woh hinan inumbun an Mumpapto', ya hinan duwampulu ta opat an a'ap'apu, ya hinan opat an matagu. ¹²Ya enlo'enlotdan nungkantan inaliday,

“Din ay Uyaw an Kalnilun napatoy ya waday biyangnan way abalinana, ya inadangyana, ya la'engna, ya bi'ahna!

Ya biyangna goh an waday a'e'gonana, ya anabagbagtuna, ya amakulugna!”

¹³Ya dengngol'un mungkantan amin nan wad abuniyan, ya hitun luta, ya ad dolom, ya nan wah baybay an alyonday,

“Nan inumbun hi tronon di Mumpapto' ya nan ay Uyaw an Kalnilu

ya mipabagbagtuda, ya me'gonanda, ya nidugah di abalinanda,

ya nidugah goh di bi'ahdah mid pogpogna!”

¹⁴Ya tembal nan opat an tatagun inaliday, “Amen!”^m Ya din a'ap'apu ya nunlu'bubdan nundayaw ay dida.

Hay Aat nan Pitun Ammid nan Nali'up an Papel

6 Tinnig'u nan ay Uyaw an Kalnilu an inaana din nahhun an ammid din nali'up an pepel. Ya dengngol'un nun'aliy din

¹5:10 Bahaom nan footnote di I Pet. 2:9. ^m 5:14 Hay pohdonan ibaga ya heneat ni' ta ma'at!

ohan daden opat an matagu an ay idul di hapitnan inalinay, "Umali'a!" ²Ya hidin intigaw'u ya wada han mumpaha' an kabayu. Ya nan nuntakay ya waday panah inodnana, ya waday nidat ay hiyah korona. Ya hiya ya mangam'ameh, at immuy goh an ay ni'gubat."

³Ya hiyah ne nangaanan din ay Uyaw an Kalnilu hidin netob an ammid. Ya dengngol'u nan miyadwan matagun inalinay, "Umali'a!" ⁴Ya wada goh di immalih ohan mumbolah an kabayu. Ya nan nuntakay ya waday abalinanan mangipa'alih gubat hitun luta ta mumpapattoy di tatagu. Ya waday nidat ay hiyah ongol an hanggap.

⁵Ya inaan goh din ay Uyaw an Kalnilu din miyatlun ammid. Ya dengngol'u din miyatluh nan matagun inalinay, "Umali'a!" Ya hidin intigaw'u ya wada han mangmangitit an kabayu. Ya nan nuntakay ya waday inodnanah kiluan. ⁶Ya palpaliwan ya waday dengngol'uh himmapit an nalpuh awadan nan opat an matagun inalinay, "Godwan halub an wheat unu hinhalub ta han godwan barle an ay paguy di tangdan hi hin'algaw! Mu adiyu ni' pa"ion nan olibo ya greyp ti mahapul nan mantika ya ma'inum!"

⁷Ya inaan goh nan ay Uyaw an Kalnilu din miyapat an ammid. Ya dengngol'u din miyapat an matagun inalinay, "Umali'a!" ⁸Ya hidin intigaw'u ya immali han immuphat an kabayu. ^oYa hay ngadan nan nuntakay ya hi Atoy. Ya waday mimihnpup an mangun'unud an hay ngadana ya hi Ad Dolom. Ya waday abalinandan duwan mamatoy hi godwan di godwah nan tataguh tun luta. Ya hay pamatoyda ya nan batel, ya nan gubat, ya nan dogoh, ya nan atap an animal.

⁹Ya hidin inaan nan ay Uyaw an Kalniluy miyaleman ammid ya tinnig'uh nan hiluk di pun'onngan an wah diday lennawan nan nun'apatoy an dimmalat nan nangitudtuduwandah nan Hapit Apo Dios ti aggyuda bimmmain an nangulgud hi pangulugdan Hiya. ¹⁰Ya enlot nan lennaway hapitdan inalidad, "Apo Dios an nidugah di abalinana, na'ahhamad'a ahan, ya

ⁿ6:2 Hay ngadan ten nuntakay? Hay kulugon nan udum ya hi Jesu Kristu ti mumpaha' goh di kabayuna (Rev. 19:11). Nan udum ya alyonday un hi AntiKristu ti umuy umameh. Nan udum ya alyonda an hay ipa"elna ya nan ato'aton Apo Dios an mummoltah nan tataguh tun luta, at nan leman nuntakay an nibaag hi verses 1-8 ya didanay a'anghel Apo Dios an mangat hinan pohdonah ma'at. Mu mid mapto' hi immanning an pohdonan ibaga. ^o6:8 Hiyah ne kolol di natoy.

mi'id di mibahhaw hi hapitom! Anuud di punhumalyaam hinan tatagun namatoy ay da'mi ta moltaom dida?" ¹¹Ya an amin din lennawa ya nidatandah mumpaha' an lubung. Ya waday nangalin didan mun'eblyda ta engganay mipipatoy nan udum an i'ibbadan baal Apo Dios an dumalat di pangulugda ti awniat munhumalyah Apo Dios.

¹²Ya tinnig'u goh an inaan nan ay Uyaw an Kalnilu din miyonom an ammid, ya immalyog hi ongol. Ya awni ya tinnig'u nan algaw an hemmelong an umat hinan ngimmitit an langgut. Ya nan bulan ya numbalin hi mumbolah an ay dala. ¹³Ya nun'agah nan bittuan hitun lutan umat hinan aplagan di bungan di ayiw an fig hi un pumuo'. ¹⁴Ya na'ubah ad daya an ay pepel an nali'up. Ya nan aduntuduntug ya nan lutan nigagwah nan baybay ya nahligda. ¹⁵Ya an amin nan a'alih tun luta, ya nan nun'abagtuy haadda, ya nan ap'apun di titindalu, ya nan adadangyan, ya nan mun'abi'ah an tatagu, ya nan himbut, ya nan bo'on himbut ya nun'ipo'oydah nan liliyang ya hinan mun'abinatuh nan aduntuduntug. ¹⁶Ya inalidah nan aduntuduntug ya hinan mabinatuy, "Mun'egday ayu ta gabunan da'mi ta adi da'mi tigon hinan inumbun an Mumpapto' ya hinan ay Uyaw an Kalnilu ta adi da'mi moltaon! ¹⁷Ti ad ugwan mahkay di bimmungtanda, ya mi'id di ohan da'mih way abalinanan mananggan dida!"

Nan Aat nan Holag Israel an Waday Malkan Apo Dios ay Dida

7 Unat goh nalpah hana ya tinnig'u goh an wadaday opat an anghel an timma'dog an nepongda nan nundinammang an dugun tun luta ta hinawananda nan dibdib ta adi madibdiban tun luta, ya nan baybay, ya nan ayiw. ²Ya palpaliwan ya tinnig'u goh di ohan anghel an nalpuh appit di buhu'an di algaw an waday inodnanah malkan Apo Dios an adi matmattoy. Ya tin'u'ana din opat an anghel an nangidatan Apo Dios hi abalinandan umuy an mama"ih tun luta ya nan baybay. Ya inalinalay, ³"Adiyu pa"ion nan luta, ya nan baybay, ya nan ayiw ta engganah malkaan tu'un amin di tu'tu' nan baal Apo Dios an dayawon tu'u."

⁴Ya namalkaanda, ya hay dengngol'uh bilangdan nalpuh himpulu ta duwan himpampun an holag Israel ya hinggahut ta han napat ta opat di libu. ⁵Ti himpupulu ta duway libuh

namalkaan an holag Judah, ya holag Reuben, ya holag Gad, ⁶ya holag Asher, ya holag Naphtali, ya holag Manasseh, ⁷ya holag Simeon, ya holag Levi, ya holag Issachar, ⁸ya holag Zebulun, ya holag Joseph, ya holag Benjamin.^p

Nan Na'amung an Tatagu

⁹Unat goh nalpah hene ya tinnig'u goh an do'ol ahan di tatagun adida mabilang. Danen tatagu ya timma'dogdah hinagang nan tronon di Mumpapto' ya hinan ay Uyaw an Kalnilu. Nalpu danen tataguh numbino'ob'on an babluy, ya numbino'ob'on di nahlaganda, ya nan hapitda, ya nitaguanda. Ya numpunlubungdah mumpaha' an magayad, ya waday nun'odnandah tubun di palman umat hi liyug. ¹⁰Ya init'u'dan inaliday,

“Hi Apo Dios an inumbun hinan trononan Mumpapto' ya nan ay Uyaw an Kalnilu di mangibaliw hi tagu!”

¹¹Ya din a'anghel an timmata'dog hinan nunlene'woh eden tronon di Mumpapto', ya nan opat an matagu, ya nan a'ap'apu ya numpunlu'bubdah hinagang Apo Dios ta dayawonda Hiya, ¹²ya inaliday,

“Amen!”^q

Hi Apo Dios di mipabagbagtu ya me'gonan hi mid pogpogna,
ya Hiyay punyamanan an amin di tatagu
ti dumalat nan anala'engna ya nan abalinana!
Amen!”

¹³Ya inalin din ohah nan a'ap'apun ha"in di, “Ngadan danen tatagun numpunlubung hi mumpaha' an mun'agayad? Ya hay nun'alpuwanda?”

¹⁴Ya inali' di, “Mid inila', apu, ti he"ay nanginnilan dida.”

Ya inalinan ha"in di, “Didana nan tatagun nabaliwan hidin gutud di nunholholtapan di tatagu. Manu ay mumpaha' di lubungda ti inloba'dah nan dalan nan ay Uyaw an Kalnilu.

¹⁵At hiyanan

wadadah hinagang Apo Dios,

^p7:8 Aggyu niddum nan 12,000 an nalpuh nan holag Dan. Anaad nin ta aggyu niddum hi lehtaan? Hay kulugon nan udum ya hi Dan di holag Jacob hi alpuwan AntiKristu, at gulat ta makulug at adi ahan mabalin an middum (bahaom nan footnote di Gen. 49:18). Mu mid mapto'. ^q7:12 Hay pohdonan ibaga ya *heneat ni' ta ma'at!*

ya unudondan amin di pohdona,
 ya dayawondah abigabigat ya amahdomahdom hinan
 Timpluna.^r

Hiyay nangipapto' ay dida,
¹⁶ at adida mahkay mahinaangan,
 ya adida goh ahan ma'u'uwaw,
 ya adida mah'itan unu malahuan hi potang.

¹⁷ Ti nan ay Uyaw an Kalnilun wadah di,
 ya umat hinan mumpahtul an ipangpanguluna nan
 umuyna ipahtul
 hinan uminumandan obob an alpuwan di nitaguan.
 Ya mi'id mahkay di dumalat hi kumilaandah awadan
 Apo Dios.”

Hay Na'aanan din Miyapitun Ammid nan Nali'up an Papel

8 Unat goh inaan nan ay Uyaw an Kalnilu nan miyapitun
 ammid din nali'up an pepel ya dimminongdan amin nan
 wad abuniyan hi godwan di olas.

²Ya tinnig'u din pitun a'anghel an timma'dog hi hinagang Apo
 Dios an waday nidat hi hinohhah talampet ay dida.

³Ya awni ya wada goh di immalih ohan anghel, ya timma'dog
 hinan awadan di pun'onngan an inodnana han balitu' an duyun
 pangittuwanah incense. Ya indatandah do'ol an incense ta umuyna
 gohbon hinan balitu' an pun'onngan ta middum hi luwalun nan
 tatagun Apo Dios. Nan pun'onngan ya wadah nan hinagang di
 tronon di Mumpapto'. ⁴Ya nan ahu' di incense an inodnan nan
 anghel ya immuy hi awadan Apo Dios an ni'datong hinan luwalun
 nan tataguna. ⁵Ya awni ya indaludun nan anghel din duyun di
 incense hinan apuy hinan way pun'onngan, ya intapalnah nan luta,
 ya immidul, ya immilat, ya immalyog hi ongol.

Nan A'anghel an Mangiyalih Ligat hitun Lutun Waday Talampetda

⁶Ya din pitun a'anghel an nangdon hinan pitun talampet ya
 indaandan muntalampet.

^r7:15 Hinan do'ol an verses an nitudo' hi aat nan Timpluh nan Liblu an
 Revelation ya nan Nidugah an Me'gonan an Kuwaltuy ituduna an bo'on nan
 udumnan lugal hinan Timplu an umat hinan gettaw unu Me'gonan an
 Kuwaltu.

⁷Ya impagangoh din nahhun an anghel din talampetna, ya do'ol di dalallun nalamutan hi apuy ya dala an nun'agah hinan luta. At noghob di hi'itangan godwah^s tun luta, ya noghob goh di hi'itangan godwah nan ayiw hitun luta, ya nun'oghob an amin di holo'.

⁸Ya nuntalampet goh din miyadwan anghel, ya wada han ay dumaladalang an ongol ahan an duntug an na'awid hinan baybay. Ya hi'itangan godwah nan baybay di numbalin hi dala, ⁹ya hi'itangan godwah nan wah nan baybay di nun'atoy, ya hi'itangan goh godwan di bilang nan pupul an wah nan baybay di nun'apa"i.

¹⁰Ya nuntalampet goh din miyatlun anghel, ya wada han mundalang an ongol an bittuan an nalpud daya, ya nagah, ya hi'itangan godwan di wangwang di nagahana ya hinan a'obo'obob. ¹¹Ya hay ngadan nen bittuan ya hi Mun'aklit. Ya hi'itangan godwan di danum hitun lutay inaklitana, at do'ol di tataguh nun'atoy ti ininumda.

¹²Ya nuntalampet goh din miyapat an anghel. Ya nami'id di patal di pangngel nan algaw, ya bulan, ya bittuan, at hemmelong hi hi'itangan godwan di algaw, ya agguy bimmulan hi hi'itangan godwan di mahdom.

¹³Ya intigaw'ud daya, ya waday muntaytadyapan an agila an pun'it'u'nay, "Mahmo' hi nidugah nan tataguh tun lutah un ipagangoh nan na'angang an tulun angunuh an anghel di talampetda!"

9 Ya nuntalampet nan miyaleman anghel, ya tinnig'u han bittuan an nagah hitun lutan nalpud daya an hiyay nidatan di tulbo' ad dolom. ²Ya hidin imbughul nen bittuan ad dolom ya numpangabuhu' din ma'ugtul an ahu' an umat hi ahu' nan ongol an pun'apuyan. At hemmelong tun luta ti nahanian nan potang. ³Ya awni ya do'ol di dudun an nalpuh nan ahu'. Ya waday nidat ay daden dudun hi abalinandan tumilod an umat hi ipi'ipit. ⁴Ya hay nitugun ay dida ya adida pa"ion nan holo', ya ayiw, ya nan udumna goh an nitanom, mu hay palewahanda ya nan tatagun mi'id di malkan Apo Dios hi tu'tu'da. ⁵Manu ti adida patayon dida, mu lemay bulan di pangipaligligatandan didah ha'it di tiloddan umat hinan alaton di ipi'ipit. ⁶Ya henen

^s8:7 Unu 1/3. Umat hinay alyonah un nibaag di *hi'itangan godwa* eten chapter.

lemay bulan an ipaligligatanda ya adida pa"edpol, at hiyanan pohdondan unda matoy, mu mi'id abalinanda ti adi nonongan natoydan nen gutud.

⁷Hay tigaw danen dudun ya umatdah kabayun nidadaan an mi'gubat. Ya waday enepngotdah umat hi balitu', ya umat hi anghah di taguy anghahda. ⁸Ya hay buu'da ya umat hi buu' di binabai, ya hay babada ya umat hi baban di layon. ⁹Ya hay hanin di palagpagda ya umat hinan gumo'. Ya hay gangoh di paya'da ya umat hi tungog nan nidugah an do'ol an kabayun manguyud hi kalesan tumagtag an umuy mi'gubat. ¹⁰Ya hay iwitda ya tumilod, ya nidugah an munha'it an umat hi alaton di ipi'ipit. Hiyah ne pangipaligligatandah nan tatagu eden lemay bulan. ¹¹Ya waday alih mumpapto' ay dida an hiyah ne din anghel an manalimun ad dolom. Ya hay pungngadan di Hudyu ya hi Abaddon, ya hay pungngadan di iGreece ya hi Apollyon. ^t

¹²Ya wa ay ta malpah henen atata'ot an ligat ya wada goh di duwan mihaynod hi atata'ot an ligat.

¹³Ya nuntalampet din miyonom an anghel. Ya dengngol'uy hapit an nalpuh nan opat an dugun nan balitu' an pun'onngan hi hinagang Apo Dios. ¹⁴Ya inalinah din miyonom an anghel di, "Ibo'tanmu nan opat an anghel an nibalud hinan ongol an Wangwang an Euphrates!" ¹⁵Ti didana din nidadaan an mahnag hi umuy mamatoy hinan hi'itangan an godwan" di tataguh tun lutah un madatngan di gutud hi gintud Apo Dios. ¹⁶Ya inalidan ha'in di bilang nan numpuntakay hinan kabayu an alibulibuda. ^v

¹⁷Ya tinnig'u hanan kabayu ya nan numpuntakay an waday hanin di palagpagda an tuluy numbino'ob'on hi kololna an hay oha ya ma'abollah an ay apuy, ya mangmangitit an blue di oha, ya muntitiba an umat hi budbuda^w di oha. Ya nan ulun di kabayuda ya umat hi ulun di layon. Ya bumuhu' di apuy, ya ahu', ya budbudah timidda. ¹⁸Ya danen bumuhu' hi timidday mamatoy hi hi'itangan godwan di tataguh tun luta. ¹⁹Ti nan abalinandan pumatoy ya wah timidda ya iwitda. Ya ay ulog di iwitdan waday uludan umalat.

²⁰Mu ta'on un umat hina an nidugah di ligat ya hihidya damdaman adi idinong nan aggyu natoy an tataguy nun'appuhin

^t9:11 Hay pohdon ten duwan hapit an ibaga ya *puma'pa'i*. ^v9:15 Unu 1/3.

^v9:16 Unu duway gahut di milyon. ^w9:17 Unu yellow. Nan budbuda ya hiyah ne ma'alih sulfur.

ato'atonda an umat hinan pundayawandah nan dimunyu ya nan inyammadan bulul an balitu', ya silver, ya gambang, ya batu, ya ayiw. Danen dayawonda ya adida tummig, ya humapit, ya dumngol, ya dumalan. ²¹Ya hanan tatagun agguy natoy ya adida ahan muntutuyuh nan pimmatapatayanda, ya nan nangatandah madyik, ya nan immilugtapanda, ya nan nangaka'akawanda.

**Nan Aat di Anghel ya nan It'ittang an
Nali'up an Papel an Bene'lagna**

10 Unat goh nalpah hene ya tinnig'u goh han ohan anghel an ma'abbi'ah an nalpud abuniyan. Ya ay ihunay inlubungna nan bunut, ya waday ab'abungalngal hi uluna. Ya umat hi algaw di angahna, ya nan duwan hu'ina ya ay duwan tu'ud an dumaladalang. ²Ya waday inodnanan it'ittang an nali'up an pepel an nabe'lag. Ya indah'ayna nan agwan an hu'inah nan baybay, ya nan wodhong di hu'inah nan luta. ³Ya nuntu'u' an ay munheel an layon. Ya unat goh nalpah an nuntu'u' ya tembal nan idul hi numpapitu. ⁴Ya hidin nalpah an gimmangogangoh nan idul ta wan itudo"u nan inalina mu waday himmapit ad dayan inalina, "Adim ipa'innila, ya adim itudo' di inalina nan idul!"

⁵Ya din anghel an tinnig'un timma'dog an nangidah'ay hi ohan hu'inah nan baybay ya hinan lutay oha ya inta'hangnay ngamaynad daya, ⁶ya nunhapatan Apo Dios an adi matmattoy an nunlumud abuniyan, ya tun luta, ya nan baybay, ya nan wad abuniyan, ya tun luta, ya nan wah baybay. An inalina, "Magadyuh mahkay! ⁷Ti wa ay ta muntalampet nan miyapitun anghel at ma'at mahkay din impa'innilan Apo Dios hidin numbino'ob'on an propeta."

⁸Ya ni'hapit goh ay ha"i din dengngol'un himmapit ad abuniyan an inalina, "Umuy'a ta alam nan pepel an inodnan nan anghel an nangidah'ay hi hu'inah nan baybay ya hinan lutay oha."

⁹At immuya', ya inali' di ala' nan pepel an inodnana, ya inalina ha"i di, "Alam, ya inanmu. Munlameeh di tamtamnan ay alig, mu hinan putum ya mumpait."

¹⁰Ya innal'u din inodnanan nali'up an pepel, ya inan'u, ya immannung an munlanuh timid'un ay alig. Mu unat goh inu'mun'u ya immannung goh an mumpait hi putu'.

¹¹Ya inalina ha"i di, "Mahapul an ibaagmu goh di impa'innilan Apo Dios ay he"a an hay ma'at hi awnih

nan numbino'ob'on an holag di ahimpahimpamabluy an numbino'ob'on di hapitda ya nan a'alida.”

Nan Duwan Baal Apo Dios an Mangibaag hi Hapitna

11 Palpaliwan ya nidat ay ha'in han lukud an umat hi hul'ud. Ya wada han nangalin ha'in di, “Umuy'a ta lukudom nan Timplun Apo Dios ya nan pun'onngan, ya enyapmu nan tatagun mundayaw hidi. ²Mu adim pi'lukud nan gettaw^x ti hiyah ne midat hinan Hentil an gun mangat hinan nun'appuhi eden babluy ad Jerusalem hi napat ta duway bulan.”^y

³Ya inalina goh di, “Hi awni ya honogo' nan duwan tagun^z nunlubung hi langgut an mangipa'innilah nan impa'innila' ay didah ma'at hi hinlibu ta duway gahut ta nanom di algaw.”^a ⁴Danen duwan taguy mipaddung hinan duwan ayiw an olibo ya nan duwan pangipattu'an hi hilaw an wadah hinagang Apo Dios an Apun an amin di tataguh tun luta. ⁵Ya wa ay di mamadah an mangat hi nappuhin dida ya waday apuy hi bumuhu' hi timidda ta hiyay pamatoyda. ⁶Ya waday abalinandan mangipadinong hi udan, at hitun pangipa'innilaandah nan impa'innilan Apo Dios ay dida ya adi umudan. Ya abalinanda goh an pumbalinon di danum hi dala, ya diday okod an mangipa'alih malgom an ligat hituh tun lutah malgom an gutud.

⁷At wa ay ta malpah an ipa'innilada nan impa'innilan Apo Dios ya bumuhu' mahkay nan atata'ot an animal an malpud dolom^b ta mi'pattoy ay didah engganah unna patayon didan duwa. ⁸Ya awniat miwallang di odoldah nan kulhan nen ongol an siudad hidin nilanhaan nan Apu tu'uh nan krus. Ya hay nipa"elan nen

^x **11:2** Heten gettaw ya nan ma'alih Gettaw an Bagin di Hentil, ya hay inambilogna ya hi'tangan himpulu ta ohan hectares. ^y **11:2** Unu tuluy tawon ya han godwa. ^z **11:3** Hay kulugon nan do'ol an tataguh ngadanda ya da Moses ay Elijah. Manu ay hi Moses ti hiyay na'abbagbagtun ap'apun di Hudyuh nan gutud di nangidatan Apo Dios hi Uldin, ya manu ay hi Elijah ti hiyay na'abbagbagtun propetah din gutud di propeta. Ya do'ol di umipanoh'an ina'inatdan duwah din amataguda an umat hinan umipanoh'an ma'at hinan Punligatan di Tatagun mibaag hinan verse 6. Ya didan duway ni'hapit ay Jesus hidin numbo'onana (Mat. 17:1-13; Mk. 9:2-13; Lk. 9:28-36). Mu mid mapto' hi un dida unu bo'on. ^a **11:3** Hay ipaddungan ten 1,260 an algaw ya 42 an bulan (unu tuluy tawon ya han godwa) ti 42 an bulan X 30 an algaw hi himbulan = 1,260 (un tulumpuluy algaw hi himbulan hinan calendar di Hudyu). ^b **11:7** Unu hi AntiKristu (unu nan Mi'bohhol ay Jesu Kristu).

siudad ya ad Sodom unu ad Egypt.^c ⁹Ya awniat panigtigan di tatagun numbino'ob'on di babluyda, ya nan nahlaganda, ya nan hapitda, ya nan nitaguanday odol daden natoy hi tuluy algaw ta han godwa, ya ipawaday ilubu'an nan odol danen duwa. ¹⁰Ya an amin nan tatagu ya awniat mun'an'anladah natayan daden duwan tagu ti diday nangiyalih nidugah an punligatan di tataguh tun luta. At hiyanan mumblehata, ya mun'i'iddatandah malgom hi wan dida.

¹¹Mu maluh di tuluy algaw ya han godwa ya mahuan Apo Dios dida ta nan tatagun mannig ay dida ya tuma'otda. ¹²Ya danen duwan mamahuan ya awniat waday donglondah muntu'u' ad abuniyan an alyonay, "Tumulu ayuh tu!" Ya nan buhulda ya awniat tigonda didan niddum hinan bunut an tumuludad abuniyan.^d

¹³Ya henen gutud an tumuluwanda ya himbumagga ya umalyog hi nidugah, at mun'apa"iy mun'iyapuluh nan babluy ta mun'atoy di pituy libuh nan tatagu. At nidugah an tuma'ot nan tatagun ma'angang, ya dayawonda mahkay hi Apo Dios ad abuniyan an dumalat nan abalinana.^e

¹⁴Hiyah te miyadwan atata'ot an ma'at hi awni an punligligatan di tatagu. Ya malpah hene ya wada goh di miyatluh ma'at hi atata'ot.

Hay Aat nan Miyapitun Talampet

¹⁵Nuntalampet nan miyapitun anghel, ya wadaday nuntu'u' ad abuniyan an inaliday,

"An amin mahkay hitun luta ya hi Apo Dios
ya hi Kristuy mumpapto' hi mid pogpogna!"

¹⁶Ya din duwampulu ta opat an a'ap'apun inumbun hinan tronodah nan hinagang Apo Dios ya numpunlu'bubdan nundayaw ay Apo Dios ¹⁷an inaliday,

"Apo Dios an wagwada tuwalih din hopapna ya wadah
enggana,
nidugah ahan di abalinam.

^c **11:8** Hay itudun nan babluy ad Sodom ya nan nidugah an lumihog an pangat di tatagu (Gen. 19:1-29), ya hay itudun ad Egypt ya nan ipaligligatan nan tatagun Apo Dios (Ex. 1:1-15:21). ^d **11:12** Dumalat nan television ya mabalin an buyaon an amin di tataguh wah tun lutay tumuluwanda an ta'on un ma'at hinan adadagwin lugal an ad Jerusalem. ^e **11:13** Hay kulugon nan udum hi aat te ya himbumagga ya ma'awatan nan agguay kimmulug an bo'on hi AntiKristuy immannung an Dios ti hi Apo Dios tuwali. Mu ta'on hi unda hapiton di anabagbagtuna mu adida damdama itutuyuy baholda.

Munyaman ami ti ente'am mahkay an mumpapto',
ya impattigmuy anidugah di abalinam!

18 Mu bumubungotda din aggyu kimmulug
ti ad ugwan ya nagtud di pangipattigam hi bumungtam.
At humalyaom nan nun'atoy,
ya idatmuy lagbun nan numbino'ob'on an baalmun
propeta ya nan kimmulug ay He"a
an ta"on hi unda nun'awotwot unu adadangyan.
Ya ad ugwan goh di pummoltaam hi an amin hinan
tatagun mangamangat hi nun'appuhih tun luta!"

19Ya nibughul di Timplun Apo Dios ad abuniyan, at mattig
din Kahon an Nittuwan din Tugun Apo Dios. Ya immila'ilat, ya
immidu'idul, ya waday mumbungug, ya immalyog, ya nidugah
an manalallu.

Hay Aat nan Babai ya nan Dragon^f

12 Waday nidugah an umipanoh'an numpattig ad abuniyan.
Hay tigawna ya babain ay nunlubung hi algaw an
humili. Ya paddungnay timma'dog hinan bulan, ya paddungnay
enepngotnah ulunay himpulu ta duwan bittuan.^g 2Ya magadyuh
di puntungawana, at enlotnan kimmilah dinumgohan di
putunah puntungawana.

3Ya tinnig'ud abuniyan di oha goh an umipanoh'a. Ya hay
tigawna ya ongol an dragon. Ya mumbolah, ya pituy ulunan
napngotan hi balitu', ya himpuluy ha'gudna.^h 4Ya inhawagina nan
iwitna, ya dinalupuhnay hi'itangan godwahⁱ nan bittuan hi ad daya
ta nagahdah tun luta.^j Ya timma'dog hi hinagang de han babain
magadyuh an muntungaw ta hodonay itungawna ta ihdana. 5Ya
unat goh nuntungaw henen babai ya lala'iy intungawna^k an Hiyay
mumpapto' hi an amin an babluy. Ya mi'id di mangabak ay Hiya,

^f12:1-17 Umat hi baniah di tigawna. ^g12:1 Hay kulugon nan do'ol an
kimmulug hi ibalanan ten babai ya ad Israel, ya nan himpulu ta duwan bittuan
ya nan himpulu ta duwan holag Jacob an paddungnay puun ten nasyon. Ya nan
algaw ya bulan ya itududay wagah Apo Dios hinan Hudyu ti diday tatagun Apo
Dios. Mu mid napt'o' hi un makulug. ^h12:3 Hay ibalinana ya hi Satanas (verse
9). Nan pitun uluna ya itududay anidugah di anala'engna, ya nan himpulun
ha'gudna ya itududay amabi'ahna. ⁱ12:4 Unu 1/3. ^j12:4 Hay nomnomon di
udum ya hi'itangan godwan (unu 1/3) di a'anghel ad abuniyan ya niddumdah
nan numbaholan Lucifer, at numbalindah dimunyu. ^k12:5 Nan Alin Pento' Apo
Dios an ma'alih Messiah unu Kristu.

ya mahapul an Hiyay ma'unud.^l Mu himbumagga ya impa'alan Apo Dios din ung'ungngah did abuniyan an awadan di pumpapto'ana.^m
 6Ya limmayaw din babai ta immuy hinan mapulun ti indadaan Apo Dios di ihinanah diⁿ ta mahalimunan hi himpulu ta duway gahut ya han nanom di algaw.^o

7Ya awni ya tinnig'u goh an waday gubat ad abuniyan. Hi Michael an apun di a'anghel Apo Dios^p ya initnudna nan a'anghelna ta ni'gubatdah nan dragon ya hinan a'anghelna. 8Ya na'abak din dragon ya din a'anghelna. At adi mahkay nonongan umuyda mihinad abuniyan, 9at enggahda didah luta. Henen dragon ya hiyah ne din ulog^q an din alyondan diyablu unu Satanas^r an bimalibalin amin hinan tataguh tun luta. At napakakda an initnudna nan a'anghelna ta immalidah tun luta.^s

10Ya waday dengngol'un ma"adngol an hapit ad abuniyan an inalinay,

“Ad ugwan di gutud hi pamaliwan Apo Dios hinan tataguna!

Ti impattignay ongol an abalinanan mumpapto',
 ya impattig goh Kristun mangipapto' hi tagun waday biyangna

ti na'ameh mahkay hi Satanas
 an do'ol din gunna *impabahol*^t hinan i'ibba tu'un
 kimmulug hi hinagang Apo Dios.

Mu ad ugwan ya nipakak mahkay ad abuniyan.

11 Ya inameh nan i'ibba tu'uh Satanas

ti dimmalat di dalan nan ay Uyaw an Kalniluh din natayana,

ya dimmalat di nangipa'innilaandah Hapit Apo Dios an ta'on hi un hiyay dumalat hi atayanda.

12 At mun'am'amlong ayun amin an wad abuniyan!

^l12:5 Nan Pumpapto'an Jesu Kristuh nan Hinlibuy Tawon. ^m12:5 Nan timmuluwan Jesus. ⁿ12:6 Hay kulugon nan do'ol an kimmulug hi awadan ten lugal ya ad Petra hinan Kingdom of Jordan, mu mid mapto'. ^o12:6 Unu 42 an bulan, unu 3.5 an tawon. ^p12:7 Itudun Dan. 12:1 an hay ma"aphod an impatamun Apo Dios ay Michael ya hiyay anghel an manalimun ad Israel hinan Punligatan di Tatagu. ^q12:9 Gen. 3:1-7. ^r12:9 Hay pohdonan ibaga ya *nan mangipabahol*. ^s12:9 Heten gutud ya nan Punligatan di Tatagu tuwali an bo'on hidin hopap hi numbaholandad abuniyan. ^t12:10 Bahaom nan footnote di verse 9 hi bagtuna. Nan duwan na'atan nan inatnan nangipabahol hinan nangunud ay Apo Dios ya nibaag hinan Job 1:6-12; 2:1-7; ya Zech. 3:1-2.

Mu mahmo' ayun wah nan luta ya wah nan baybay ti wah nah Satanas an nidugah di bungotna ti inilanan ag'aga mahkay an mapogpog di pangatanah pohdona.”

¹³Ya hidin ininnilan nan dragon an napakak ad abuniyan ta nahng hitun luta ya immuyna inanap din babain nangitungaw hi lala'i. ¹⁴Mu nidatan nan babaih duwan paya' an umat hi paya' di ongol an agila ta way atonan tumayap an umuy hinan ihinanah nan mapulun. At hidiy nahalimunahan tuluy tawon ya han godwa,^u at mi'id di aton nan dragon an mangah'up ay hiya. ¹⁵Ya impabuhu' nen dragon di do'ol an danum an ay wangwang ta olom ya miyanud nan babai. ¹⁶Mu paddungnay bimmadang di lutan nen babai ti nanga', at nun'a'unug din danum an imbuldid nan dragon. ¹⁷At ma'abbungot din dragon hinan babai, at immuyna ginubat nan holag nan babain din manguud hi Tugun Apo Dios ya nan intudtudun Jesus.

13 Ya timma'dog heden dragon^v hinan pingit di baybay.

Nan Duwan Atata'ot an Animal

Ya awni goh ya tinnig'u han atata'ot an animal^w an nalpuh nan baybay an himpuluy ha'gudna an waday koronadan amin. Ya pituy ulunan waday nitudo' an panginnilaan an ngohoyonah Apo Dios.^x ²Ya henen tinnig'un animal ya umat hinan leopard,^y mu nan hu'ina ya umat hi hu'in di bear, ya nan timidna ya umat hinan timid di layon. Ya indat nan dragon enen animal di abalinana, ya pumpapto'ana, ya biyangna. ³Ya ay ihunay un nidugah di hugat di ohan ulun nen animal an paddungnay unna iyatoy, mu immadaog. Ya manoh'an amin di tataguh tun lutan hiya, at hiyay inunudda. ⁴Ya dinayaw an amin nan tatagu nan dragon ti indatnay biyangnan ten animal. Ya ni'dayawdah nen animal an alyonday, “Mid ah ohah nipaddung hi abalinan ten animal! Ya mi'id ah ohah way abalinanan mi'pattoy ay hiya!”

^u 12:14 Unu 42 an bulan unu 1,260 an algaw. ^v 13:1 Hi Satanas.

^w 13:1 Hi AntiKristu. ^x 13:1 Nan udum an Caesar an numpapto' ad Rome ya inabulutday na"appuhin ngadan an midat ay dida an nan ngadan an umipabahol ay Apo Dios. Umat hinan Alin hi Domitian (81-96 A.D.) an nun'alih din nuntud'an Apostoles John eten liblu ti hiya anuy *Dominus et Deus Noster* hinan hapit di iRome, unu *hi Apu tu'un Apo Dios*.

^y 13:2 Umat hinan ongol ahan an puha.

⁵Ya ngohoy di punhaphapit ten animal ay Apo Dios, ya waday biyanganan mumpapto' hi napat ta han duway bulan.^z ⁶Ya nun'idutanah Apo Dios, ya nan ngadana, ya nan pumpapto'anad abuniyan, ya an amin nan ni'hitud abuniyan. ⁷Ya nidatan hi abalinan an mi'gubat hinan tatagun Apo Dios, ya miyabulut an abakona dida ta hiyay mumpapto' hi an amin an tataguh nan abablubabluy an numbino'ob'on di nahlaganda, ya hapitda, ya nitaguanda. ⁸Ya awniat hiyay dayawon an amin nan tataguh tun lutan aggyu nitudo' di ngadandah nan Liblun Nitud'an di Ngadan nan Tatagun Waday Miyadwan Nitaguanda. Heten liblun nan ay Uyaw an Kalnilun din napatoy hidin hopapna ya nitudo' tuwali ya un malmu tun luta.

⁹Da'yun waday ingana ya pa'addonglonyu tun alyo' ay da'yu ¹⁰ti immannung an ma'at din ninomnom Apo Dios an ma'at hinan tataguna!

Ya wa ay ta alyonay madpap ta mibalud di ohan ditu'u
ya immannung an ma'at.

Ya umat goh an wa ay ta alyonay hay hanggap di
atayan di ohan ditu'u
ya immannung an hiyah ne atayana.

At mahapul an ditu'un tatagun Apo Dios ya ihamad tu'uy pangulug tu'u ta edpol tu'u hatun ma'at hi awni.

Hay Aat nan Miyadwan Animal an nan Layah an Propeta^a

¹¹Ya palpaliwan ya tinnig'u goh di ohah atata'ot an animal an bimmuhu' an nalpud dolom. Ya duway ha'gudnan umat hi ha'gud di uyaw an kalnilu,^b mu hay hapitna ya umat hi hapit nan dragon. ¹²Ya waday biyanganan umat hi biyang din nahhun an atata'ot an animal an din immadaog di hugat hi uluna. Heten miyadwan atata'ot an animal ya luludanan amin di tatagun mundayaw hinan nahhun an atata'ot an animal. ¹³Ya umipano'ay aton ten miyadwan atata'ot an animal ti impa'alinah tun lutay apuy an nalpud daya ta punhintitigan di tatagu. ¹⁴Ya henen inatnan dumalat di abalinan nan nahhun an atata'ot an animal di namalbalinah nan tatagu. Ya inalinan diday mahapul an mun'ammadah bulul hi eng'engoh den nahhun an atata'ot

^z **13:5** Unu 1,260 an algaw unu 3.5 an tawon. ^a **13:11-18** Heten ngadan ya nitudo' hinan Rev. 16:13. ^b **13:11** Hay pohdonan hapiton ya ma'ma'ullay hiya.

an animal ta dayawonda. ¹⁵Ya nidatan hi abalinal henen miyadwan atata'ot an animal an umidat hi yahyah nan bulul an inyammada ta mabalin an humapit ya ta ipipatoynan amin nan adi mundayaw ay hiya. ¹⁶Ya inluludna goh an mamalkaan di tu'tu' unu agwan an ngamay an amin nan tataguh tun luta an ta"on hi unda adangyan unu nawotwot, unu nan mi'id unu waday haadna, unu nan himbut unu nan bo'on himbut. ¹⁷Ya henen nimalkan dida ya nan ngadan unu bilang nan ngadan den animal. Ya nan mi'id di nimalkan dida ya adi mabalin an nonongan immuyda luma'u unu munla'u.

¹⁸Mahapul an nala'engday tatagu ta innilaonday aat nen nimalka. Ti nan nala'eng an tagu ya gulat ta adalonay aat nen bilang an nimalka at mabalin an innilaonay ngadan nen animal ti henen malkan uyap ya itudunay ngadan nen animal. ^c Ya henen malkan mitudo' ya onom di gahut ya nanom ta onom. ^d

^c **13:18** Nan alphabet di Ifugao, ya Ilocano, ya Tagalog, ya English, ya hinan do'ol an kalahin di alphabet ya adida ituduy aat di uyap. Mu nan udum an alphabet an umat hinan alphabet di Hudyu ya alphabet nan iRome ya immannung an nan hinohhan letra ya waday uyapna. Ti nan letra an I hinan alphabet di iRome ya ituduna goh nan uyap an 1, ya nan letra an V ya ituduna goh nan bilang an 5, ya nan X ya hiyah ne 10, ya nan L ya hiyah ne 50, ya nan C ya hiyah ne 100, ya nan D ya hiyah ne 500, ya nan M ya hiyah ne 1,000. At hay balul nan bogus an hapit an *MDCLXVI* ya $1,000+500+100+50+10+5+1=1,666$. Ya hay aat nan alphabet di Hudyuh nan hapitda an Hebrew ya nan letra an aleph ya 1, ya nan beth (unu vet) ya hiyah ne 2, ya nan gimmel ya hiyah ne 3, ya nan dalet ya hiyah ne 4, ya nan hey ya hiyah ne 5, ya nan vav ya hiyah ne 6, ya nan zayin ya hiyah ne 7, ya nan chet ya hiyah ne 8, ya nan tet ya hiyah ne 9, ya nan yod ya hiyah ne 10, ya nan kaf ya hiyah ne 20, ya nan lamed ya hiyah ne 30, ya nan mem ya hiyah ne 40, ya nan nun ya hiyah ne 50, ya nan samek ya hiyah ne 60, ya nan ayin ya hiyah ne 70, ya nan pey (unu feh) ya hiyah ne 80, ya nan tzadi ya hiyah ne 90, ya nan qof ya hiyah ne 100, ya nan resh ya hiyah ne 200, ya nan shin (unu sin) ya hiyah ne 300, ya nan tav ya hiyah ne 400. At nan ngadan Apo Dios an YHVH (unu Jehovah) ya $10+5+6+5=26$.

^d **13:18** Hay alyon nan udum ya 777 di uyap Apo Dios ti tuluda an personah nan Trinity, at tuluy uyapna an 7. Ya alyonda goh an nan bilang an 7 ya itudunay anahamad nan malgom. At mattig an na'ahhamad nan hinohhan membron di Trinity. Mu nan tulu an membron di ma'alih Bogus an Trinity an da Satanas ay AntiKristu, ya nan Layah an Propeta ya 666 di uyapda ti itudun nan uyap an 6 di anappuhin nan ohan aatna. At mattig an na"appuhidan tulu.

Nan Balun Kantan di Nibo'lay Baholna

14 Ya hidin intigaw'uh nan Duntug an Zion^e ya tinnig'un timmata'dog din ay Uyaw an Kalnilu ya nan hinggahut ta han napat ya opat di libun tatagun namalkaan di tu'tu'dah ngadan nan ay Uyaw an Kalnilu ya nan ngadan Amana. ²Ya awni ya waday dengngol'uh gangoh an nalpud abuniyan an ay munggongaah an umat hinan pa'ongol an pumuyuu' an danum ya umat goh hinan magangoh an idul. Ya henen dengngol'u ya umat goh hi gangoh di do'ol an muntukal hi alpada. ³Ya danen hinggahut ya napat ya han opat di libun tatagun timma'dog hinan hinagang nan tronon di Mumpapto', ya nan opat an matagu, ya nan duwampulu ta opat an a'ap'apu. Ya ingkantaday balun kanta an dida ya anggay an nabaliwan di nanginnila. ⁴Ya didanay linala'in aggyu nabaholan an dumalat di binabai, ya nunnonngonday amaphodda. Ya nan ay Uyaw an Kalnilu inun'unudda an ta'on hi malgom di immayanda. Ya didana nan nabaliwan an hopap di bungan ma'ala ta me'nong ay Apo Dios ya hinan ay Uyaw an Kalnilu. ⁵Ya mi'id ah nunlayahanda, ya mi'id di nipabahol ay dida.

Hay Aat nan Tulun Anghel

⁶Palpaliwan ya waday tinnig'u an anghel an muntaytadyapan ad daya. Ya gunna ibabbaag nan munnononnong an Maphod an Ulgud hinan tataguh abablubabluy an numbino'ob'on di nahlaganda, ya hapitda, ya nan nitaguanda. ⁷Ya enlotnan himmapit an inalinay, “E'gonanyuh Apo Dios, ya Hiyay dayawonyu! Ti magadyuh mahkay an madatngan di gutud hi punhumalyaanah nan tataguh tun luta! Dayawonyu Hiya an nunlumun amin hi logom, ya ad abuniyan, ya nan baybay, ya an amin nan a'obo'obob!”

⁸Ya wada goh di miyadwan anghel an nangunud hinan nahhun, ya inalinay, “Napa"i! Napa"i mahkay din ma'al'ali an babluy ad Babylon!^f Ma'al'alih den babluy, mu nan tataguh di

^e **14:1** Ta'on hi un way Duntug an Zion hi ad Jerusalem mu hay ipa"elna damdama ya nan babluy ad abuniyan. / **14:8** Hay kulugon nan udum hi aat ten siudad ya hiyay nipa"el an mangituduh aat ad Rome an ihinan nan Layah an Propeta. Nan udum ya alyonday bo'on ahan nipa"el ti hiyah ne ad Babylon an ad Iraq an nan ihinan AntiKristu. Mu mid mapto'.

ya nun'appuhiy ina'inatda ti inagay'ayanda nan tataguh nan abablubabluy hitun luta ta adida dayawon hi Apo Dios!"

⁹Ya wada goh di miyatlun anghel an nangunud ay danen duwa, ya enlotnan himmapit an inalinay, "Nidugah di bungot Apo Dios hi an amin hinan mundayaw hinan atata'ot an animal, ya nan inyammadan bulul an eng'engohna, ya namalkaan di tu'tu'da unu ngamaydah nan malkana, ¹⁰at hiyanan moltaona dida ta holholtaponday lahun nan apuy ya nan budbuda^s ta pangintitigan nan nahamad an a'anghel Apo Dios ya nan ay Uyaw an Kalnilu. ¹¹Ya umu'udyu' di ahu' nan apuy an mamaligat ay didah mid pogpogna ti abigabigat ya amahdomahdom ya adi dumduminnong henen punligatan nan nundayaw hinan animal ya nan bulul an pangitigan hi aatna an nan namalkaan hi ngadan nen animal." ¹²At nan tatagun Apo Dios an mangun'unud hi Tuguna ya nunnonngonday pangulugdan Jesus, ya mahapul an edpolday punholholtapanda.

¹³Ya dengngol'u goh han hapit an nalpud abuniyan an inalinay, "Itudo'muh te: Mete"ad ugwan ya mawagahan an amin nan tatagun munligligat hi engganah atayandan dumalat di pangun'unudandan Jesus!"

Ya himmapit nan Na'abuniyanan an Lennawan inalinay, "Immannung hene an mun'am'amlongdan mun'eblay hi enggana an hiyah ne pumbalanan di nangun'unudandan Jesus."

Nan Natong an Paguy ya Greyp hitun Luta

¹⁴Ya awni ya intigaw'u goh, ya wada han mumpaha' an bunut, ya waday ay lala'in Imbaluy di Tagu^h an nungkoronah balitu', ya waday inodnanah gapas an ma'ataddom. ¹⁵Ya wada goh di ohah anghel an nalpuh nan Timplun Apo Dios, ya tin'u'ana din inumbun hinan bunut an inalinay, "Umuyumu ni' gapason nan natong ti nadatngan di agapasan an amin nan wah luta!" ¹⁶At inhawagin din inumbun hinan bunut din gapasna ta nagapas an amin nan wah tun luta.

¹⁷Ya tinnig'u goh, ya waday anghel an nalpuh nan Timplun Apo Dios ad abuniyan, ya wada goh di inodnanah gapasan ma'attaddom.

¹⁸Ya awni ya limmahun goh nan ohan anghel an nalpuh nan awadan di pun'onngan hinan Timplu. Heden anghel

^s 14:10 Unu sulfur. ^h 14:14 Dan. 7:13 (bahaom nan footnote di Rev. 1:13).

ya hiyay ad tamuh apuy. Ya tin'u'ana din anghel an waday inodnanah matadom an gapas, ya inalinay, "Umuymu pugahon di bungan nan greyp hi luta ti nun'alumda!" ¹⁹At inhawagina din gapas hinan luta ta pinugahna din bungan di greyp, ya inittunah nan pun'apalan an dumalat di bungot Apo Dios. ⁱ ²⁰Ya inapalnah luwal nan siudad, ya ay dalay bumuhu' hinan pun'apalan, at nalbong di oha ta han godwan mitluy aluhungna, ya tuluy gahut ta han duwampuluy kilomitlul inadu"oyna. ^j

Nan Pitun Anghel an Mangidat hi Pitun Ligat

15 Wada goh di tinnig'ud abuniyan an nidugah an umipanoh'a. Wadaday pitun anghel an waday pituh numbino'ob'on an ligat hi ipa'alidah nan tatagu. Ya hiyay ne angunuh hi pangipattigan Apo Dios hi bungotna.

²Ya tinnig'u han paddungnay baybay di inabellogna, ya umat hi halmeng, ya apuy di tigawna. Ya tinnig'u goh din aggyu nangunud hidin atata'ot an animal, ya nan bulul an eng'engohna, ya din aggyu nangabulut an mamalkaan hinan uyap an panginnilaan hi ngadana an timma'dogdah nan pingit den baybay an inodnanday alpan indat Apo Dios ay dida. ³Ya gunda ikanta nan kantan Moses^k an baal Apo Dios an nan kantan nan ay Uyaw an Kalnilu. An alyonday,

"He"an Apumin Dios an abalinam an amin di logom,
ya do'do'ol di ihulbian nen ato'atom an umipanoh'a!
He"ay Alin amin nan ahimpahimpamabluy,
ya na'ahhamad an makulug di aatmu!

⁴Undan way adi mun'ogon ay He"a, Apumi?
Ya undan way adi manapit hi anabagbagtum?
Ti He"a ya anggay di na'ahhamad di ugalina,
ya umalin amin di ahimpahimpamabluy an
mundayaw ay He"ah hinagangmu
ti tinnigday ana'ahhamad di ina'inatmu."

ⁱ **14:19** Umat hituy pummoltan Apo Dios. ^j **14:20** Hete ya umat hinan inadu"oy ad Israel an mete"ah nan igad hi appit di agwan hi un hagangon di buhu'an di algaw ta engganah nan igad hi appit di iggid hi un hagangon di buhu'an di algaw. ^k **15:3** Duway ma'alih Kantan Moses an nitudo' hinan Old Testament (Ex. 15:1-18; Deut. 31:30-43). Nan kantan nitudo' hinan Ex. 15:1-18 ya gun ibahan nan Hudyuh nan himba'andah aHabababadu ta nomnomday nangabakandah nan buhulda.

⁵Unat goh nalpah hene ya tinnig'u nan Timplun ihinan Apo Dios ad abuniyan an nibughul, ⁶ya limmahun nan pitun anghel an waday pitun numbino'ob'on an ligat an ipa'alida. Ya numpunlubungdah mumpaha' an ma'alleneh an ma'alih linen, ya wada goh di balitu' an balikis hi inyalewa'ohdah palagpagda. ⁷Ya nan ohah din opat an matagu ya indatnah nan a'anghel di hinohhan duyun balitu' an napnuh nidugah an bungot nan Dios an adi matmattoy. ⁸Ya napnu nan Timpluh ahu' an hiyah ne pangimmatunan hi anabagbagtu ya abalinan Apo Dios. Ya adi nonongan waday humgop eden Timplu ta engganay malpah an amin nan numbino'ob'on an ligat an ipa'alina nan pitun anghel.

**Hay Punhumalyaan ya Pummoltaan Apo
Dios hinan Adi Umunud hi Tuguna**

16 Ya palpaliwan ya wada goh di dengngol'uh magangoh an hapit an nalpuh nan Timplu an inalinah nan pitun a'anghel di, “Umuyyu ihiit hinan luta din bungot Apo Dios an nittuh nan pitun duyu!”

²At inhiit din nahhun an anghel hi luta nan nittuh duyu, ya nun'apoghaan an amin di odol nan tatagun namalkaan hi malkan nan atata'ot an animal ya din nundayaw hinan inyammadan bulul an eng'engohna.

³Ya inhiit goh din miyadwan anghel hinan baybay din nittuh duyu, ya numbalin nan danum hi ay dalan di tagun natoy. At nun'atoy an amin nan matagun wah di.

⁴Ya inhiit goh nan miyatlun anghel hi awangwawangwang ya hinan a'obo'obob din nittuh duyu, ya numbalin nan danum hi dala. ⁵Ya dengngol'uy hapit nan anghel an ad tamuh danum an inalinay,

“Apo Dios, na'ahhamad heten pummoltam!

He'a ya anggay di me'gonan!

He'a nan wagwadah din penghana ya ad ugwan hi enggana!

⁶Henen inatmuy pummoltam hinan numpamatoy hinan tatagun

ya din numbino'ob'on an propetam,
at hay dala mahkay inumonda!”

⁷Ya waday dengngol'un hapit an nalpuh nan way pun'onngan an inalinay,

“Apo Dios an nidugah di abalinana,

immannung ahan an nepto' ya na'ahhamad di pummoltam!"

⁸Ya nan miyapat an anghel ya inhiitnah nan algaw din nittuh duyuna, ya nunheglay potang an gohbona nan tatagu. ⁹Ya gapu ta mun'oghobda nan tataguh potang at pun'idutandah Apo Dios an nangipa'alín nen ligat, mu hihidya damdama an adida muntutuyuh baholda, ya adida goh dayawon Hiya.

¹⁰Ya inhiit nan miyaleman anghel din nittuh duyuna nan inumbunan nan atata'ot an animal, at hemmelong an amin nan numpapto'ana. Ya nun'itib din tatagun wah diy dilada ti nidugah hi punholholtapanda. ¹¹Ya nun'idutandah Apo Dios ad abuniyan ti munha'it ya nun'apoghaan di odolda, mu hihidya damdaman adida idinong nan nun'appuhin ato'atonda.

¹²Ya inhiit nan miyonom an anghel hinan Wangwang an Euphrates din nittuh duyuna, ya natdu' ta way dalanon nan a'ap'apun malpuh buhu'an di algaw. ¹³Ya awni goh ya tinnig'u an waday bimmuhu' hi tulun nun'appuhin lennawan ay tu'a' di tigawda. Nan oha ya nalpuh timid nan dragon, ya nan oha ya nalpuh timid nan atata'ot an animal, ya nan oha ya nalpuh timid nan agguay immannung an propeta. ¹⁴Ya danen tulun nun'appuhin lennawa ya didanay dimunyun way abalinandan mangat hi umipanoh'a. Ya diday umuy mangal'alu' hinan a'alín amin hitun luta ta ma'ohhadan mi'gubat' ay Apo Dios. Ya henen pi'gubatanda ya gintud Apo Dios ta pangipattiganah abalinana.

¹⁵⁻¹⁶Ya inamung danen nappuhin lennawa nan a'ali ya nan titindaluda. Ya henen nangamungandan dida ya hay pungngadan di Hudyuh hapitda ya Armageddon.^m

Ya inalin Apu tu'uy, "Elanyu ti umat hinan umalian di mangakaw di alia'! At mawagahan nan tagun tumu'al an agguyna inaan di lubungna ta adi mumbobollad an mundaldalan ta adi mabainan!"

^l16:14 Hay pohdon ten hapit an *mi'gubat* (unu *polemos* hinan hapit di iGreece) an ibaga ya nan mahayhaynod an gubat. At adi tu'u nomnomon an ma'ohhay gubat an ma'alih Gubat an Armageddon ti do'olday gubat hitun luta. At mid mapto' ya hay abayag di gumubatanda ya 3.5 an tawon. ^m16:16 Hay pohdonan ibaga ya *Duntug an Megiddo* (unu Har Megiddo). Ya ad Megiddo ya ihnah appit hi iggid hi un hagangon di buhu'an di algaw ad Israel hinan Nundotal an Jezreel.

17Ya nan miyapitun anghel ya inhiitna din nittuh duyuna, ya waday dengngol'uh magangoh an hapit an nalpuh nan inumbunan di Mumpapto' hinan Timplun inalinay, "Nalpah mahkay!" 18Ya himbumagga ya immila'ilat, ya immidu'idul, ya wada goh di atata'ot an alyog. Ya mi'id di umat hinan atata'ot an alyog an nete"ah din nalmuwan di tagu. 19Ya nun'atlun nun'apa"i din ma'al'ali an babluy ad Babylon, ya nun'apa"i goh nan abablubabluy hitun luta. Ya manu ay inat Apo Dios hene ya ninomnomna din nun'appuhin inat nan tatagud Babylon, at hiyah ne dimmalat hi bimmungtana ta minoltana dida. 20Ya din aduntuduntug ya lutan nun'igagwah nan baybay ya nun'ubahda. 21Ya wadada goh di o'ongol ya mun'adamot an dalallun nalpud abuniyan an hay damotdan hinohha ya napat ta han lema ta han godwan di kilu an nun'agah hinan tatagu. At nun'idutan din tataguh Apo Dios an dumalat eden nidugah an ligat an impa'alinan dida.

Hay Aat nan Puta

17 Ya immaliy ohah nan pitun anghel an waday inodnanah duyuy, ya inalinan ha"i in di, "Umali'a ta ipattig'uy pummoltan Apo Dios hinan babain nunheglan puta. Hay ibalanan nen babai ya nan ma'al'alín babluy hinan awadan di do'ol an wangwang." 2Ti an amin nan a'alih nan abablubabluy ya ni'yenghadan nen babai. Ya an amin di tataguh nan abablubabluy ya nabutongdah nan impa'inum nen babai. Hay ibalanan te ya natuduwandah nan nun'appuhin ato'aton nen babai."

3Ya palpaliwan ya numpa'enap nan Na'abuniyanan an Lennawan ha"i in an inyuya' enen anghel an ni'hapit ay ha"i in hinan mapulun. Ya tinnig'u han babain^o nuntakay hi mumbolah an animal^p an pituy uluna ya himpuluy ha'gudna, ya nun'atud'an di odolnah nun'appuhin hapit hi aat Apo Dios an mangipa'innilan ngohoyona. 4Ya henen babai ya nunlubung hi munggudla^q ya mumbobollah di udumna an hiyay panginnilaan hi inadangyana. Ya waday numbino'ob'on hi inggina'unan balitu', ya nan nun'anginan batu, ya nan buung an perlas. Ya waday

ⁿ 17:1 Hene ya nan babluy hi ihinan AntiKristu an ad Babylon (verses 5 ya 18). ^o 17:3 Hay kulugon nan do'ol an tataguh ibalinateda ya hiyay ittigan nan nalammung an lelehyon an wah tun luta ta ma'ohhadan mundayaw ay AntiKristu. ^p 17:3 Hiya goh di animal an nitudo' hi Rev. 13:1b an hi AntiKristu. ^q 17:4 Unu purple.

balitu' an bahu inodnana an nittuwan di anappuhina ya nan anappuhin nan tatagun binalbaliyana. ⁵Ya waday nitudo' hi tu'tu'nan adi ma'awatan di ibalinana. Umat hituy nitudo':

“Nan ma'al'alín babluy an Babylon

di nangiyunnudan an amin nan binabain mumpu, ya nangiyunnudan di tatagun mangat hi nappuhi.”

⁶Ya tinnig'un paddungnay nabutong nan babaih nan dalan nan tatagun Apo Dios an pinatopatoyan dumalat di pangulugdan Jesus.

Ya hidin tinnig'uh nen babai ya ma'annoh'aa'. ⁷Ya inalín din anghel ay ha"ín di, “Adi'a manoh'a ti ipa'innila' ay he"ay ibalínan nen tinnigmu. Henen animal an pituy uluna ya himpuluy ha'gudnan tinnigmun nuntakayan nan babai ⁸ya wagwadah din nahup, mu mi'id ad ugwan. Mu awniat bumuhu' goh an malpud dolom ta umuy hi umayan nan mamoltah enggana. Ya awniat manoh'a nan tataguh tun lutah pannigandan nen animal. An didana nan agguay nitudo' di ngadandah nan Liblun Nitud'an di Ngadan nan Waday Miyadwan Nitaguanda. Heten liblu ya nitudo' tuwali ya un mawadan amin tun logom.”

⁹Ya intuluynan himmapit an inalínay, “Nalígat an ma'awatan di ibalínan ten animal! At mahapul an hay nanomnoman di manginnila. Nan pitun ulun nan animal ya didana nan pitun dudunduntug' an nihinan nan babai. Hay oha goh hi ibalínan nan pitun ulu ya didana nan pitun a'ali. ¹⁰Mu na'abak nan lema, at din miyonom ya hiyay ap'apud ugwan. Din miyapitu ya hiyay mihukat, mu un he'he'dod di pumpapto'ana. ¹¹Henen animal an wadah din nahup mu mi'id ad ugwan ya hiyay miyawalun ali. Paddungnay ap'apuh din hopapna ti hiyay ohah nan pitun a'ali, mu umuy hinan umayan nan mamolta.”^s

¹²Ya inalína goh di, “Hanan himpulun ha'gudna ya didana nan himpulun a'ap'apu, mu agguayda ni' numpapto'. Ya awniat midatandah biyang an mi'papto' hinan animal hi na'amtang. ¹³Ya danen himpulun mumpapto' ya numpapaddung di nomnomda an nan animal di pangidatandah abalínanda ya biyangda. ¹⁴Ya

^r17:9 Hay hopap di niha"adan nan siudad ad Rome ya hinan pitun dudunduntug an wah nan ohan pingit di Wangwang an Tiber. Ya numbino'ob'on di nuntudo' hi aat nan iRome an umat ay da Virgil ay Martial, ya hi Cicero goh, ya inalíday nan siudad ad Rome di niha"ad hinan pitun duntug. ^s17:11 Unu hi AntiKristu.

awniat mumbabaddangandan mi'gubat hinan ay Uyaw an Kalnilu, mu abakona dida ti Hiyay Ap'apun amin di a'ap'apu, ya Hiyay Alin amin di a'ali. Ya an amin nan tatagun mitnud ay Hiya ya didana nan napt'o' ya nange'kod ay Hiya.”

¹⁵Ya inalin goh din anghel ay ha"i'n di, “Nan wangwang an tinnigmun inumbunan nan babain puta ya hiyay ipaddungan nan do'ol an tatagun numbino'ob'on di babluyda, ya nan nahlaganda, ya nan nitaguanda, ya nan hapitda. ¹⁶Ya nan himpulun ha'gud an didana nan tatagun mumpapto', ya nan animal ya awniat bohohon nan babai ta boladanda, ya alandan amin di wan hiya. Ya unda patayon ta ononday lamohna, ya genhobda hiya. ¹⁷Mu hi Apo Dios di nangipanomnom ay didah pohdonan ma'at an pun'u'unnudonay nomnomdan mangidat hinan animal hi biyang ya abalinandan mumpapto'. ¹⁸Ya hay nipaddungan nen tinnigmun babai ya nan ma'al'alín babluy an pumpapto'an di a'ap'apuh abablubabluy.”

Hay Apa"ian nan Ongol an Babluy an ad Babylon

18 Unat goh nalpah hanan na'at ya tinnig'u goh di ohan anghel an nalpud abuniyan. Ya nidugah di biyang nen anghel, ya pinatalanan amin tun luta ti mumbenang. ²Ya nuntu'u' an inalinay,

“Napa"i, napa"i mahkay nan ma'al'alín babluy an ad Babylon!

Ya numbalin mahkay hi pumbabluyan di dimunyu ya an amin nan nun'appuhin lennawa,
ya an amin nan hamutin mangan hi natoy ya hiya mahkay di ihinanda.

³ Ya nan tataguh nan abablubabluy ya inatday umat hi ina'inat
nan bimmabluy ad Babylon an nidugah an nun'appuhi.

Ya ta"on nan a'ali ya ne'yatdah nan nun'appuhin ina'inat daden iBabylon.

Ya immadangyan nan mumpungkumilduh nan abablubabluy
ti immadangyandah nan nungkumilduanda ay daden iBabylon

hinan numbino'ob'on an pohpohdon nan tatagun nen babluy.”

⁴Ya awni ya dengngol'u goh di ohah hapit an nalpud abuniyan an inalinay,

“Da'yun tatagu' ya milahhin ayu,
ya taynanyuh den babluy ta adi ayu middum hi bahol
danen tataguh di
ta adi ayu mi'lagat hi moltada!

⁵Ti nidugah di bahol nan tataguh di an gulat ta
puntutu'unon at mitu'dud ad daya,
ya adi aliwan Apo Dios danen nun'appuhin ina'inat di
tatagun den babluy!

⁶Ti awniat mamolta an miyunnudan hi inatda,
ya mumpidway moltada ti impaholholtapday
i'ibbadan tatagu!

⁷At midat ay diday nidugah an ligat hi holholtaponda
ti nidugah di pangipabagtuandah odoldan dumalat
hi inadangyanda,

ya alyonday wadan amin di mahapulda,
ya mi'id di ayda punligatan.

Ya ma'adennol di punnomnomdan alyonday,
Adi ami umat hinan nabalun babain
lumungdalungdaya

ti da'mi ya umat nan ahawan di ali an mi'id di
ayna numanonomnoman.

Hiyah ne ayonda.

⁸At hiyanan udum hi algaw ya mamengpenghan di
ligatdan umali
ti mabtelda, ya mundogohda, ya numanonomda, ya
moghobda

ti hi Apo Dios an munhumalyan amin hi tagu ya
nidugah di abalinana.”

⁹Ya inalin goh din anghel di, “Nan a'alih tun abablubabluy an ni'bahol hinan nun'appuhin tataguh di ya awniat numanonomda, ya awniat kumilakiladah pannigandan mun'oghob heden babluy. ¹⁰Ya bumataandan adida meheggon ti tuma'otdah punligatan. Ya alyonday,

Ini! Atata'ot ahan hene!

Adyu'ah nen ma'al'alinalin babluy!

An un ohay olas ya napa"i!"

¹¹Ya inalin goh din anghel di, “Middum goh nan mumpungkumilduh tun lutan mi'kilada ya mi'lungdayada ti mi'id mahkay luma'uh nan ikumilduda ¹²an nan balitu', ya nan silver, ya nan nun'anginan batu, ya nan perlas an buung, ya nan nun'anginan numbino'ob'on an lo'ob, ya nan nun'anginan ayiw an ma'alih citron,^t ya nan numbino'ob'on an niyamma an hay niyamma ya ivory^u di udumna, ya nan nun'anginan ayiw di udumna, ya gambang, ya gumo', ya nan batun ma'alih marble, ¹³ya nan numbino'ob'on an rekado an umat hi cinnamon, ya paminta, ya nan incense, ya nan nanginan mumbungtit an lanan ma'alih myrrh ya frankincense, ya nan ma'inum, ya mantikan di olibo, ya nan alena, ya wheat, ya baka, ya kalnilu, ya kabayu, ya kalesa, ya ta'on nan tatagun himbutda. ¹⁴Ya awniat alyon danen mumpungkumildu di, Na'ubah an amin din mun'aphod an inam nawanda, ya an amin din inadangyanda, ya an amin din numbino'ob'on an wan didan umipadenol. At mi'id mahkay di inadangyan ya a'al'alyan nen babluy! ¹⁵Ya miyadagwi daden mumpungkumildun immadangyan hidih nan babluy ti tuma'otdah ilagatanda. Ya awniat kumilakilada ya lumugwadan dumalat eden babluy, ¹⁶ya awniat alyonday,

Ini! Atata'ot di na'at enen ma'al'alin babluy an ad Babylon!

Adyu'ah nen ma'al'alin babluy ti wah din amin di nun'anginan lubung,
ya balitu', ya nan nun'anginan batu, ya perlas!

¹⁷Mu un ohay olas ya anggay ya na'ubah an amin din inadangyana!”

Ya inalin goh din anghel di, “Ya an amin nan mumpuntamuh nan pupul hi baybay, ya nan a'ap'apuda, ya nan numpunluga hinan pupul, ya nan udum an hay pi'bo'laanda ya hay aat di tamuh nan baybay ya mibataanda. ¹⁸Ya hitun pannigandah ahu' eden moghob an babluy ya alyonday, Mi'id di udum an babluy hi umat hinan inadangyana! ¹⁹Ya awniat pun'ihabuagday dapul hi uludan dumalat di punha'itan di punnomnoma, ya kumilakila, ya mumpunlungdayadan alyonday,

Ini! Atata'ot di na'at enen ma'al'alin babluy!

^t18:12 Heten ayiw ya nalpud North Africa, ya mangmangitit di kololna, ya ma'usal an mihinah nan onga' di nipa'ot an ayiw ta ma'al'altian.

^u18:12 Nan ba'git di elepante.

Henen babluy di immadangyanan nan waday pupulna,
mu un ohay olas ya nun'a'ubah an amin nan wan den
babluy!

20 Mu da'yun amin an wad abuniyan, ya da'yun a'apostoles,
ya da'yun numbino'ob'on an propeta, ya da'yun
tatagun Apo Dios
ya mun'am'amlong ayuh napa"ian nen babluy!
Ti minoltan Apo Dios nan tatagu enen babluy an
gapuh nun'appuhin inatdan da'yu!"

21 Ya wada han ma'abbi'ah an anghel an lina'uyna han batun
umat hi luhung di a'ongolna, ya inawidnah nan baybay, ya
inalinay,

“Umat hituy apa"ian nan babluy ad Babylon,
at mi'id mahkay mattig!

22 Ya mi'id mahkay madmadngol hi mungkanta,
ya mumpagangoh hi alpa, ya tungngali,
ya talampet, ya nan udumnan matukalan!
Ya mi'id mahkay goh nan tatagun mun'ammah
ikumilduda

ya nan gumangogangoh an gilingan!

23 Ya mi'id mahkay goh di mattig hi hilaw hidi,
ya mi'id mahkay di madngol hi mumpun'ah'ahawah di.
Umat hinay moltada ti nan mumpungkumildun nalpuh
di

ya manu ti diday nabagbagtu,
mu binalbaliyanday tataguh nan abablubabluy!

24 Ya hay oha goh hi nama"ian Apo Dios enen babluy
ya dumalat di numpamatayan nan bimmabluy hidih
nan numbino'ob'on an propeta,
ya nan tatagun Apo Dios,
ya nan udumna goh an tataguh tun luta.”

**Hay Punyamanan nan Nangunud ay Apo Dios
an Dumalat hi Apa"ian ad Babylon**

19 Unat goh nalpah hene ya dengngol'u han paddungnay
hapit di do'ol an tatagud abuniyan an inalinay,
“Madayaw hi Apo Dios!”

ᵛ 19:1 Unu *hallelujah* hinan hapit di Hudyu.

Edenol tu'uh Apo Dios ti nidugah di abalinana ya
 anabagtuna,
 ya Hiyay mangibaliw hi tagu!

² Ya makulug an na'ahamad di panumalyana
 ti minoltana nan nabagtun putan gun namuhih nan
 tataguh tun lutan dumalat di nangatanah lumihog,
 ya imbollohna goh nan inatnan numpamatoy hi baalna!"

³ Ya impidwadan imbugaw an nangalih,
 "Madayaw hi Apo Dios!"
 Ti nan ahu' nan apuy an nanghob enen babluy
 ya pumuupuuh an adi mabmabbah enggana!"

⁴ Ya din duwampulu ta opat an a'ap'apu ya din opat an matagu
 ya numpunlu'bubdan mundayaw ay Apo Dios an inumbun hinan
 tronon nan Mumpapto', ya inaliday,
 "Amen!"^x
 Madayaw hi Apo Dios!"^y

Nan Gotad an Kasal nan ay Uyaw an Kalnilu

⁵ Awni goh ya waday himmapit hinan awadan di tronon nan
 Mumpapto' an inaliday,
 "Da'yun amin an baal Apo Dios,
 ya ta'on un da'yun amin an kimmulug ay Hiya,
 ya ta'on nan way abalinana unu mi'id
 ya dayawonyuh Apo Dios!"

⁶ Ya dengngol'u goh di hapit nan do'ol an tatagun ay gangoh
 di do'ol ahan an pumpuyuu' an danum, ya ay idul di gangohnan
 alyonday,
 "Madayaw hi Apo Dios!"^z

Ti hi Apo Dios an nidugah di abalinanay mumpapto'!

⁷ At maphod hi un tu'u mun'am'amlong ta edenol tu'un
 amin di anabagbagtuna
 ti nadatngan di pungkasalan nan ay Uyaw an Kalnilu.
 Ya nan iyahawana ya nundadaan

^w 19:3 Unu *hallelujah* hinan hapit di Hudyu. ^x 19:4 Hay pohdonan ibaga ya *hene ya abuluto' ahan!* unu *heneat ni' ta ma'at!* ^y 19:4 Unu *hallelujah* hinan hapit di Hudyu. ^z 19:6 Unu *hallelujah* hinan hapit di Hudyu.

⁸ an nunlubung hi na'anggina ya ma'appaha' an umela'elat."

(Hay nipaddungan nen lubung ya nan ma"aphod an inat nan tatagun Apo Dios.)

⁹Ya palpaliwan ya inalin din anghel ay ha"in di, "Itudo'muh ten alyo': Mun'am'among nan tatagun na'ayagan an me"an hinan kasal nan ay Uyaw an Kalnilu!" Ya inalina goh di, "Daten inalin Apo Dios ya makulug."

¹⁰At nunhippia' hi inayungan nen anghel ta dayawo' hiya, mu inalinan ha"in di, "Adia' dayawon ti ha'in ya unna' baal goh damdama an umat ay he"a ya nan i'ibbam an mangun'unud hinan makulug an impa'innilan Jesus! Ya numpaddung tu'un hi Jesus di ay tu'u ipa'innila. Hi Apo Dios di dayawom! Henen impa'innilan Jesus di mangipabi'ah hi nomnom nan numbino'ob'on an propeta."

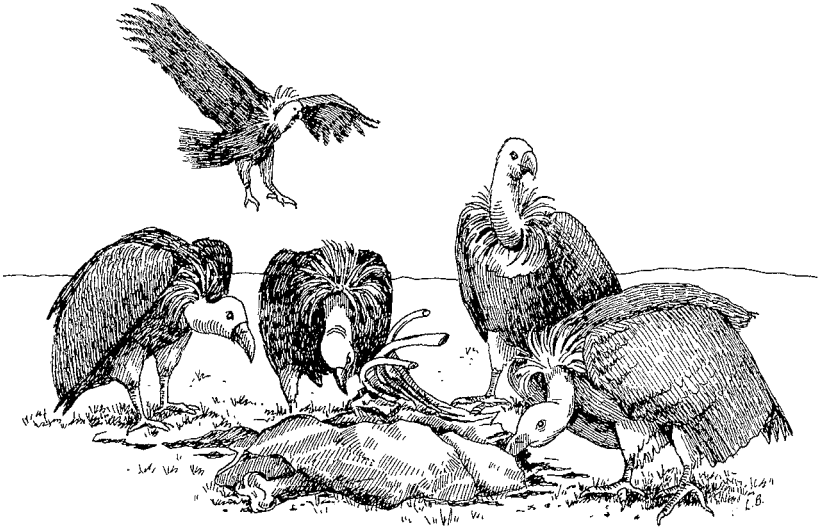
Nan Nuntakay hinan Mumpaha' an Kabayu

¹¹Tinnig'un nibughul ad daya, ya wada han mumpaha' an kabayu. Ya hay ngadan den nuntakay ya hi Na'ahhamad ya hi Makulug. Ya na'ahhamad di panumalyana ya pi'gubatana. ¹²Ya umat hi dalang di apuy di matana, ya do'ol di inyuklupnah korona. Ya nitudo' di ngadanah nan uklupna, mu mi'id di nanginnilah ibalinana an Hiya ya anggay. ¹³Ya nadadala nan magayad an inlubungna, ya hay pungngadandan Hiya ya Hapit Apo Dios. ¹⁴Ya nan titindalud abuniyan^a ya numpunlubungdah nan nun'angina, ya mumpaha', ya maleneh an nitnuddan Hiyang nuntakaydah nan ma'appaha' an kabayu. ¹⁵Ya waday bimmuhu' hi matadom an hanggap hi timidna an hiyah ne pangabaknah nan do'ol an buhulnah nan abablubabluy ti alyon nan Hapit Apo Dios di,

“Hiyay ap'apun an amin,
ya mi'id di mangabak ay Hiya,
ya mahapul an Hiyay ma'unud.”^b

Ya dumalat di bohól Apo Dios an nidugah di abalinana ya moltaona dida. ¹⁶Ya waday nitudo' hi lubungnan magayad ya hinan ulpunan alyonay,

^a **19:14** Hay ngadandan titindalu? Didana nan a'anghel Apo Dios (Deut. 33:2), mu mabalin goh an nan kimmulug an na'ala an nibaag hinan Rev. 17:14. ^b **19:15** Psa. 2:9.

“Hiyay Alin an Amin di A'ali,
ya Apun an Amin nan A'ap'apu.”

17Ya awni ya waday tinnig'uh anghel an timma'dog hinan way algaw. Ya enlotnan nuntu'u' hi an amin an hamuti an inalinan diday, “Ma'amung ayun amin an hamuti ti behtan Apo Dios! 18At umali ayu ta pun'a'anyuy lamoh nan a'ali, ya nan a'ap'apun di tindalu, ya nan titindaluda, ya nan kabayu, ya nan numpuntakay, ya nan lamoh an amin di tatagu an ta'on nan himbut, ya nan bo'on himbut, ya nan nabagtu, unu na'ampan tatagu!”

19Ya tinnig'u din atata'ot an animal, ya din a'alih nan abablubabluy, ya din titindaluda an na'amungda ta mi'gubatdah nan nuntakay hinan kabayu ya nan do'ol an tindaluna. 20Mu nangabak nan nuntakay hi kabayu ya nan titindaluna. Ya dempapda nan atata'ot an animal ya nan propetana, ya intapalda didah nan apuy an awadan di budbuda^c an dumaladalang. Heten propeta ya dumalat nan atata'ot an animal ya impattignay umipanoh'a, at hiyay dimmalat hi nabalbaliyan nan nundayaw hinan atata'ot an animal an namalkaan hi malkana. 21Ya pinatoy nan nuntakay hinan kabayu an hay hanggap di namatoynan wah timidna, at nun'a'an nan hamutiya lamohda ta nun'abbugda.

^c 19:20 Unu sulfur.

Hay Aat nan Ma'alih Hinlibuy Tawon

20 Palpaliwan goh ya tinnig'u han ohan anghel an nalpud abuniyan an inodnanay tulbo' di bitud dolom ya nan madamot an bangkeleng. ²Ya dempamna nan dragon an hiyah ne din ulog hidin penghana^d an alyondan diyablu unu hi Satanas, ya imbaludnah Hinlibuy Tawon. ³Ti inunugnah nan bitud dolom, ya intulbo'na ta adina mahkay gun balbaliyan nan tataguh tun luta. Mu malpah ay henen hinlibuy tawon ya un mahkay mibo'tan hi baludan.

⁴Ya awni ya tinnig'u nan tronon di mumpumpapto'. Ya daden inumbun hidi ya waday biyangdan munhumalya. Ya tinnig'u goh nan lelennawan din tatagun naputuluan ti nan gunda nangipa'innilaan hinan impa'innilan Jesus ya nan Hapit Apo Dios. Ya aggyuda dinayaw nan atata'ot an animal ya nan inyammadan eng'engohna, ya aggyu namalkaan di tu'tu'da unu ngamaydah nan malkan nan atata'ot an animal. Ya namahuanda, at mi'papto'dan Kristuh Hinlibuy Tawon. ⁵Didanay nahhun an namahuan ti nan udum an natoy ya adida mamahuan hi engganay maluh di Hinlibuy Tawon. ⁶Ya hanan nahhun an namahuan ya mun'am'amlongda ti adida milahhin ay Apo Dios an hiyah ne nan alyondan miyadwan atayan. Ya dida mahkay di padin da Apo Dios ay Kristu, ya diday mi'papto' ay Kristuh Hinlibuy Tawon.

Hay A'abakan Satanas

⁷Unat goh malpah di Hinlibuy Tawon ya mibo'tan hi Satanas hinan nibaludana, ⁸ya umuy goh bumalbalih nan tataguh nan abablubabluy. Ya nan do'ol an tatagun balbaliyana ya didanay alyondah Gog ya Magog.^e Ya amungona didan amin ta umuyda mi'gubat. Ya hay ado'olda ya umat hi ado'ol di panag hi pingit di baybay. ⁹Ya miwa'atdah nan abablubabluy, ya li'ubonda nan babluy an pa'appohpohdon Apo Dios an numbabluyan nan tataguna, mu immaliy apuy an nalpud abuniyan, ya genhobna dida. ¹⁰At nan diyablun hi Satanas an namalbalin dida ya mitapal hinan apuy an awadan di budbuda^f an nitapalan din atata'ot an animal ya nan munlayah an propeta ta hidiy punholholtapandah enggana.

^d20:2 Gen. 3:1-5. ^e20:8 Bahaom nan footnote di Gen. 10:2. ^f20:10 Unu sulfur.

Hay Punhumalyaan Apo Dios

¹¹Palpaliwan ya tinnig'u han ongol an mumpaha' an trono ya nan inumbun hidi. Ya un nonong ya nami'id din luta ya ad daya. ¹²Ya tinnig'u nan nun'a'atoy an tatagun na'ampa unu nabagtu an timmata'dogdah awadan di tronon nan Mumpapto'. Ya tinnig'u nan alibluliblun nabe'lag. Din ohan liblu ya nan Nitud'an di Ngadan nan Tatagun Midatan hi Miyadwan Nitaguan hi Mi'id di Pogpogna. Ya nan udum an libluy nitud'an nan ina'inat din tataguh tun luta an hiyah ne pangiyunnudan hi ahumalyaan ya amoltaanda. ¹³At hiyanan an aminday natoy an ta'on hi malgom di awadanda ya mahumalyada an miyunnudan hinan ina'inatda.

¹⁴Ya unat goh nalpah hene ya nan alyondan atoy ya hiyah ne nan umayan di tatagud dolom ya nitapaldah nan apuy an hiyah ne alyondah pidwan di atayan. ¹⁵Ti nan tatagun aggyuy nitudo' di ngadandah nan Liblun Nitud'an di Ngadan nan Tatagun Waday Miyadwan Nitaguanda ya mitapaldah nan apuy.

Nan Balun Luta ya ad Daya

21 Ya unat goh nalpah hanan na'at ya tinnig'u han balun luta ya nan balu goh an ad daya ti din nahhun an ad daya, ya luta, ya baybay ya nun'a'ubahda. ²Ya tinnig'u an nalpud abuniyan han me'gonan an babluy Apo Dios an hiyah ne nan balbalun ad Jerusalem. Ya henen babluy ya na'ippaphodon Apo Dios an umat hi nangipaphodandah nan lubung di babain mungkasal. ³Ya dengngol'u han magangoh an hapit an nalpuh nan tronon di Mumpapto' an inaliny, "Mi'hina mahkay hi Apo Dios hinan tataguna. At Hiya mahkay di Diosda. ⁴Ya adida mahkay lumugwa ti mi'id di ligat, ya dogoh, ya munha'it, ya atoy, ya punlungdayaan di tatagu, ya mi'id mahkay di dumalat hi kilaanda ti maluman an amin nan wadah din hopapna."

⁵Ya inaliny din inumbun hi trononan Mumpapto' di, "Ad ugwan ya maluman an amin hi balu!" Ya inalinyan ha'in di, "Itudo'mu hanan inali' ti immannung an makulug."

⁶Ya inalina goh di, "Nalpah mahkay! Ha'in ya wagwadaa' tuwali ya un malmun amin di logom, ya wadawadaa' hi

enggana. Ha'in di alpuwan an amin,^g ya Ha'in di pogpog an amin.^h Ya nan tagun paddungnay na'uwaw ya idata' hi danum an mi'id di bayadnan umidat hi nitaguan hi mi'id pogpogna. ⁷Ya nan tagun mangabak an adina idinong di pangulugna an ta'on un way malgom hi ma'at ay hiya ya Ha'in di Diosna, ya hiyay imbaluy'u. ⁸Mu nan agguy nangun'unud ay Ha'in ti nan nitaguanday ihihialda, ya nan nangidinong hi pangulugdan Ha'in, ya nan nanganangat hi nun'appuhi, ya nan pimmatopatoy, ya nan immilugtap, ya nan nummadyik,ⁱ ya nan ma'aladyah, ya nan nundayaw hi bulul ya umuydah nan apuy an hiyah ne alyondan pidwan di atayan.”

Nan Balun ad Jerusalem

⁹Nan ohah nan pitun anghel an nangdon hi pituh duyun nittuwan di pitun mangidat hi angunuh di ligat ya immalin ha'in, ya inalinay, “Umali'a ta ipattig'un he'ay iyahawan nan ay Uyaw an Kalnilu.” ¹⁰Ya paddungnay numpa'enap nan Na'abuniyanan an Lennawan ha'in, ya inyuya' hinan anghel hinan tulid di ata'nang ahan an duntug, ya impattignan ha'in nan ma'aphod an babluy an ad Jerusalem an mun'ul'ullay an mun'ohop an nalpun Apo Dios ad abuniyan. ¹¹Ya henen babluy ya munhenel hi anabagbagtun Apo Dios an umat hinan nabalul an batun ma'alih jasper^j an ma'allenang an ay crystal. ¹²Ya nun'a'allup di nunlene'woh eden babluy, ya himpulu ta duway pantawna an nepongan di hinohhan anghel an mun'adug. Ya nepong an nitudo' ay daden pantaw di ngadan nan himpulu ta duwan holag Israel. ¹³At hintutluy pantaw di allup hi napinpinangngel enen babluy an ad Jerusalem ti tuluh appit di buhu'an nan algaw, ya tulu goh hi appit di alimuhan di algaw, ya nahintitlu goh hi appit hi agwan ya iggid hi un hagangon di buhu'an di algaw. ¹⁴Ya hay nipabunan nen allup di babluy ya nan himpulu ta duwan batun nitud'an di ngadan nan himpulu ta duwan a'apostoles nan ay Uyaw an Kalnilu.

^g21:6 Unu Ha'in ya umata' hi letra an alpha (bahaom nan footnote di Rev. 1:8). ^h21:6 Unu Ha'in ya umata' hi letra an omega (bahaom nan footnote di Rev. 1:8). ⁱ21:8 Nan nummadyik hidin amatagun Apostoles John ya inlamutday numbino'ob'on an middum ta miyamma nan umat hinan hiwang ta ipa'adagwin nan ad bagi anuy nappuhin lennawa. ^j21:11 Hay kololna ya mumbolah unu brown.

15Ya din anghel an ni'hapit ay ha'in ya waday inodnanah lukud an balitu' an hiyah ne din nunlukudnah nan babluy, ya nan pantaw di allup, ya nan inadu"oy din allup. 16Ya henen babluy ya numpapaddung di benelloгна ya inadu"oyна. Linukud nan anghel di inabellogna, ya inadu"oyна, ya inata'angna, ya duway libu ta han opat di gahut an kilomitlu. 17Ya linukudna goh nan allup, ya duway gahut di umpih inata'angna. Umat hi punlukud di taguy nunlukud nen anghel. 18Ya netpeng hinan allup nan nanginan batun ma'alih jasper. Ya hay niyamman nen babluy ya nan namahmah an balitu' an humilin umat hi halmeng. 19Ya hay nipabunan nongkay nan allup ya nan numbino'ob'on an nun'anginan batu.^k Ya hay nahhun hi nipabunan nan allup ya nan ma'alih jasper,^l ya un mahkay nan ma'alih sapphire,^m ya un mahkay nan ma'alih chalcedony,ⁿ ya un mahkay nan ma'alih emerald,^o 20ya un mahkay nan ma'alih sardonyx,^p ya un mahkay nan ma'alih carnelian,^q ya un mahkay nan ma'alih chrysolite,^r ya un mahkay nan ma'alih beryl,^s ya un mahkay nan ma'alih topaz,^t ya un mahkay nan ma'alih chrysoprase,^u ya un mahkay nan ma'alih jacinth,^v ya un mahkay nan ma'alih amethyst.^w 21Ya hinohhan danen himpulu ta duwan pantaw ya hay niyamma ya perlas.^x

Ya nan kalatah di ya nabalitu'an an humilin umat hi halmeng.

22Ya mi'id tinnig'uh Timpludah di ti adi mahapul ti wadah dih Apo Dios an nidugah di abalinana ya nan ay Uyaw an Kalnilun paddungnay Timpluda. 23Ya adi goh mahapul di algaw ya bulan ti hay anabagbagtun Apo Dios ya nan ay Uyaw an Kalniluy mamatal eden babluy. 24Ya nan patal nen balun ad Jerusalem di mamatal hi owon di tataguh nan abablubabluy. Ya an amin

^k 21:19 Ta'on un nibaag di himpulu ta duwan ngadan di nun'anginan batuh nan verses 19-20 mu aggyu tu'u inilah un hiyah ne makulug hi ngadanda.

^l 21:19 Bahaom nan footnote di verse 11 ta innilaom di kololna.

^m 21:19 Hay kololna ya blue. ⁿ 21:19 Hay kololna ya mumpaha' unu gray.

^o 21:19 Hay kololna ya munlangta (unu green). ^p 21:20 Hay kololna ya mumpaha'.

^q 21:20 Hay kololna ya mumbolah. ^r 21:20 Hay kololna ya muntitiba (unu yellow).

^s 21:20 Hay kololna ya munlangta nin.

^t 21:20 Hay aatna ya umat hinan halmeng an mid di kololna. ^u 21:20 Hay kololna ya muntitiba.

^v 21:20 Hay kololna ya nilamat nan mumbolah hinan brown.

^w 21:20 Hay kololna ya munggudla (unu purple).

^x 21:21 Numbino'ob'on di kololda, mu do'do'ol di mumpaha'. Ya hay alpuwan nan perlas ya nan abung di oyster an ay te'am an wah nan baybay.

nan a'alih nan abablubabluy ya umuydah di an mundayaw, ya ipa'inniladan nalpun Apo Dios an amin di anabagtu ya inadangyanda. ²⁵Ya adi mitangtangob nan pantaw nen babluy an un mibubughul ti mapatal hidi an mi'id mahdom. ²⁶Ya ita'in an amin di tatagun umuy mundayaw di inadangyandah di. ²⁷Ya mi'id di nappuhih miyabulut hidi, at hiyanan nan munlayah ya nan umipabain di ato'atonda ya adi nonongan immuydah di. Ti ammuna nan waday nitudo' di ngadandah nan liblun inodnan nan ay Uyaw an Kalnilu di mabalin hi umuy hidi.

22 Impattig goh nan anghel ay ha'in han wangwang an hay ipa'elna ya nan danum an umidat hi pi'taguan. Henen danum ya ay crystal an ma'allenang an nalpuh nan tronon Apo Dios ya nan ay Uyaw an Kalnilu, ²ya ene'wanah nan gagwan di babluy. Ya numpundinammang di a'ayiw an alpuwan di pi'taguan hinan numpundinammang goh an pingit nen wangwang. Ya abulabulan ya bumunga daden ayiw, at mamimpulu ta duway bumungaandah hintawon. Ya nan tubun daden ayiw ya hay ipa'elna ya nan pumhodan di nitaguan di tatagu. ³Ya mi'id ah nappuhih umidat hi ligat eden babluy ti hidiy pumpapto'an Apo Dios ya nan ay Uyaw an Kalnilu. At Hiyay dayawon an amin di baalna ⁴ti tigonday angahna mahkay,^y ya mitudo' di ngadanah tu'tu'da. ⁵Ya adi nongkay homelong enen babluy ti hi Apo Dios di mamatal, at hiyanan adi mahapul di algaw unu malgom an umipapatal. Ya nan babaalna ya mi'papto'dah mid poggogna.

Hay Aat di Pumbangngadan Jesus

⁶Ya inalin din anghel ay ha'in di, "An amin hatun ulgud ya immannung an makulug. Ti nan Apu tu'un hi Apo Dios di nangipahapit hinan numbino'ob'on an propeta, ya Hiya goh di nannag ay ha'in hi mangipa'innilah nan babaalnah nan magadyuh an ma'at."

⁷Ya hi Jesus ya himmapit an inalinay, "Donglonyu tun alyo' ay da'yu ti ag'aga mahkay at mumbangngada! Ya an amin nan mangulug eten nitudo' hitun liblu ya mipadenolda!"

⁸Ha'in an hi John ya dengngol'u ya tinnig'un amin hatu. At hidin nalpahan di nangngola' ya nanniga' ay date ya nunhippia' hi

^y**22:4** Hay ugalidah din penghana ya ipawaday tagun way pinatoyna an adi mangngol ta adida tigon nan angah nan alin mumpapto' ay dida (bahaom nan footnote di Esth. 7:8). Mu ad abuniyan ya mid mangipawan ditu'un mannig hinan angah Apo Dios!

hinagang nan anghel an nangipa'innilan daten ha" in ta dayawo'.⁹ Mu inalinan ha" in di, "Adia' dayawon! Ti numpaddungtan baal ditan Apo Dios an umat hinan i'ibba tu'un propeta ya an amin hinan mangulug hi Hapit Apo Dios an nitudo' eten liblu. Hi Apo Dios di dayawom!"

¹⁰ Ya inalina goh ay ha" in di, "Adiyu ipo"oy tun nitudo' eten liblu ti magadyuh mahkay di gutud hi umannung an amin hatu. ¹¹ At nan nun'appuhiy ato'atonda ya hiyay gunda ato'aton hi enggana, ya nan maphod di gunda aton ya maphod di ato'atondah enggana."

¹² Ya awni goh ya himmapit hi Jesus ay ha" in an inalinay, "Donglonyu tun alyo' ay da'yu ti magadyuh mahkay at mumbangngada! Ya iyali' di lagbuyu an miyunnudan hinan ina'inatyu. ¹³ Ha" in ya wagwadaa' tuwali ya un mawadan amin di logom, ya wagwadaa' hi enggana. Ya Ha" in di alpuwan an amin,^z ya Ha" in di pogpog an amin.^a ¹⁴ Ya awniat mipadenol nan mangat hi maphod ti biyangdan midatan hi maphod an pi'taguan an mi'id di pogpogna, ya waday biyangdan humgop hinan pantaw nan allup nan babluy. ¹⁵ Mu nan tatagun bumalbalan an umat hi ahu,^b ya nan mummadyik,^c ya nan umilugtap, ya nan pumatoy, ya nan mundayaw hi bulul, ya nan layah di hapitonda ya pangatda ya adida middum enen babluy. ¹⁶ Ha" in an hi Jesus di nannag hinan anghel'un da'yun kimmulug hinan ahimbahimba'an an mangipa'innilah aat'u. Ya Ha" in di ohah holag David, ya Ha" in goh di ma'alih talaw an mamigat an bittuan hinan mun'awawa'ah."

¹⁷ Ya inalin nan Na'abuniyanan an Lennawa ya nan ahawan nan ay Uyaw an Kalniluh nan tataguy, "Umali ayu!"

Ya an amin nan mangngol eten Hapit Apo Dios ya mahapul goh an ayaganday i'ibbadan alyonday, "Umali ayu! Umali ayun nun'a'uwaw! Ya abulutonyu tun mi'id bayadnan danum an umidat hi pi'taguan hi mi'id pogpogna!"

Nan Angunuh di Intudo' John

¹⁸ Ha" in an hi John di nangitudo' ay daten amin. Ya alyo' ay da'yu an nan tagun udmana tun nitudo' eten liblu ya udman

^z 22:13 Unu Ha" in ya umata' hinan letra an alpha (bahaom nan footnote di Rev. 1:8). ^a 22:13 Unu Ha" in ya umata' hinan letra an omega (bahaom nan footnote di Rev. 1:8). ^b 22:15 Bahaom nan footnote di Deut. 23:18 ta innilaom di pohdonan ibaga. ^c 22:15 Bahaom nan footnote di Rev. 21:8 ta innilaom di aat te.

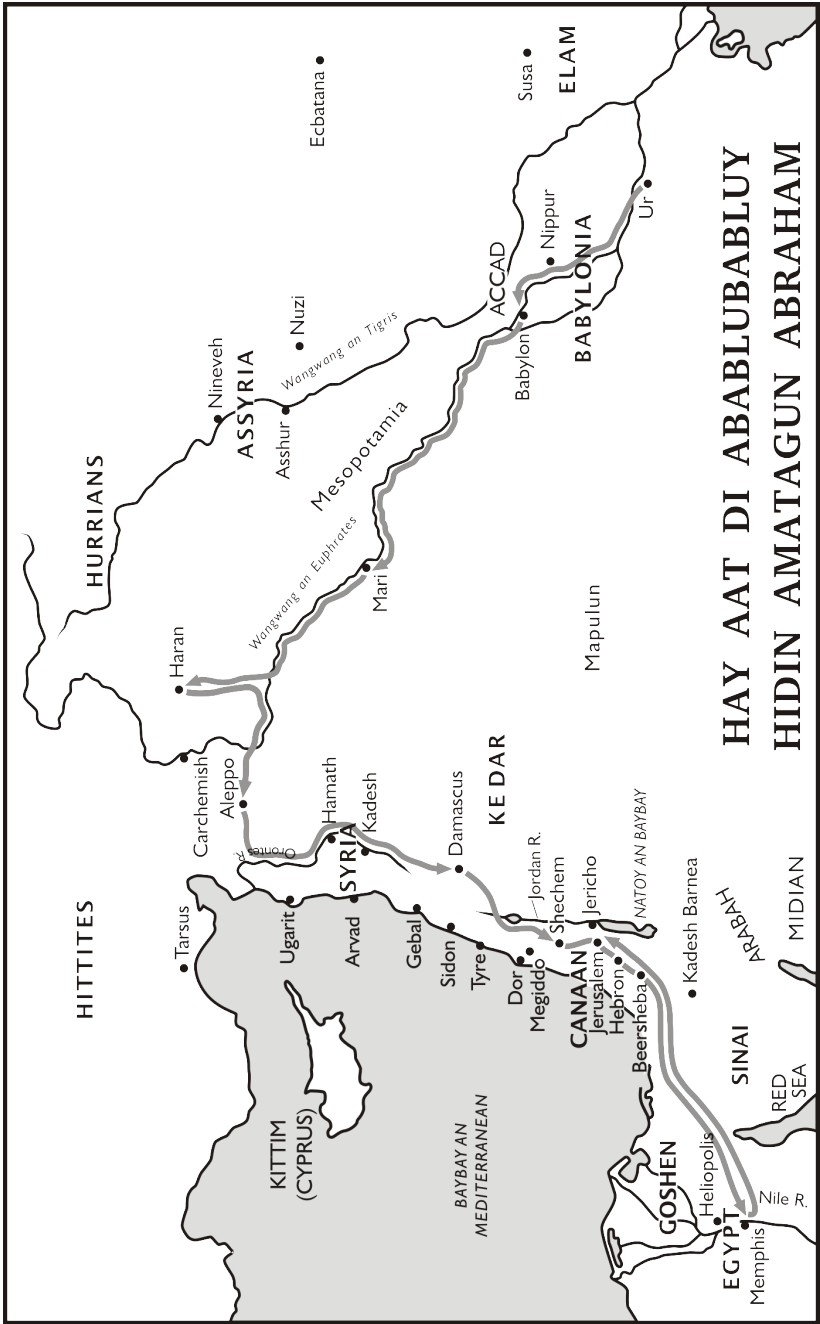
Apo Dios di ligatnan umat hi ligat an gun na'ulgud eten liblu.
19Ya nan tagun mangudang hitun nitudo' eten liblu ya adi idat
Apo Dios di dagwanah nan ayiw an alpuwan di pi'taguan ya
biyangnah nan babluy an na'ulgud eten liblu.^d

20Hi Jesus an nangipa'innilan makulug an amin tun
nitudo' eten liblu ya inalinay, "Immannung an ag'aga ya
mumbanggada!"

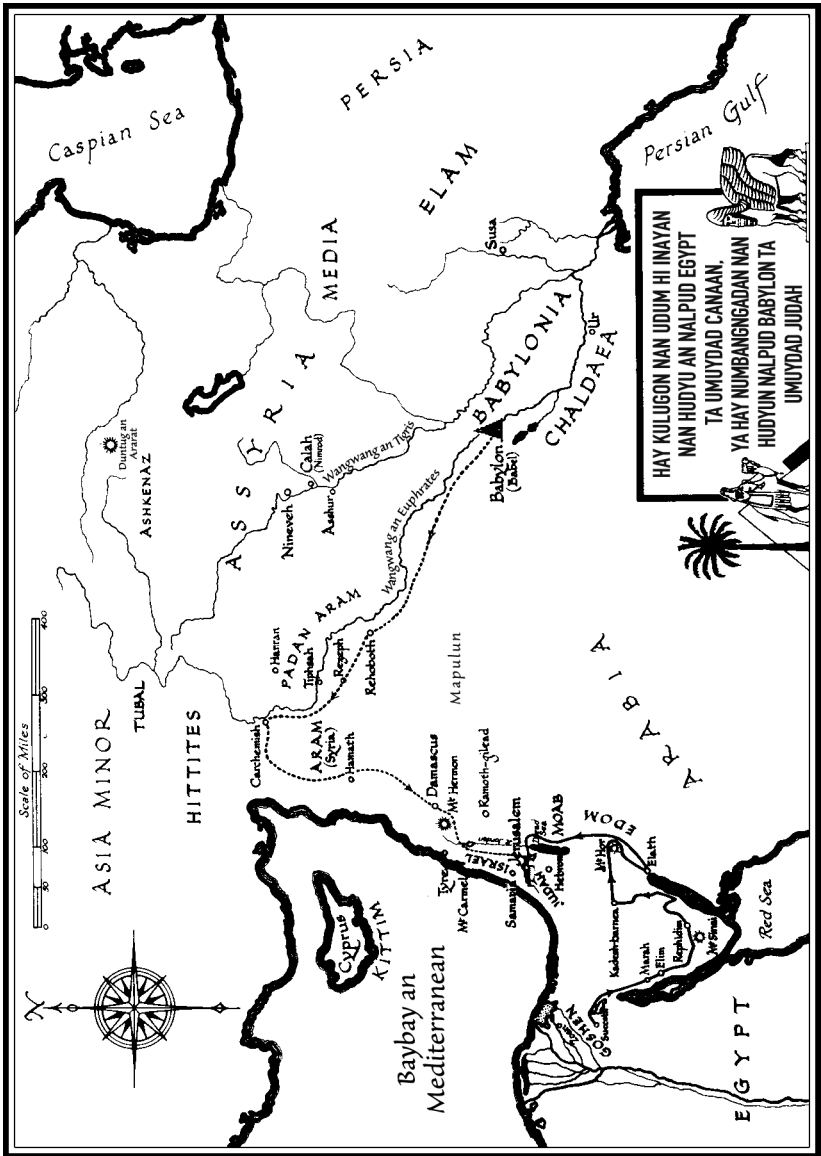
At inali' di, "Amen!^e At umali'a ni' ahan, Apu Jesus!"

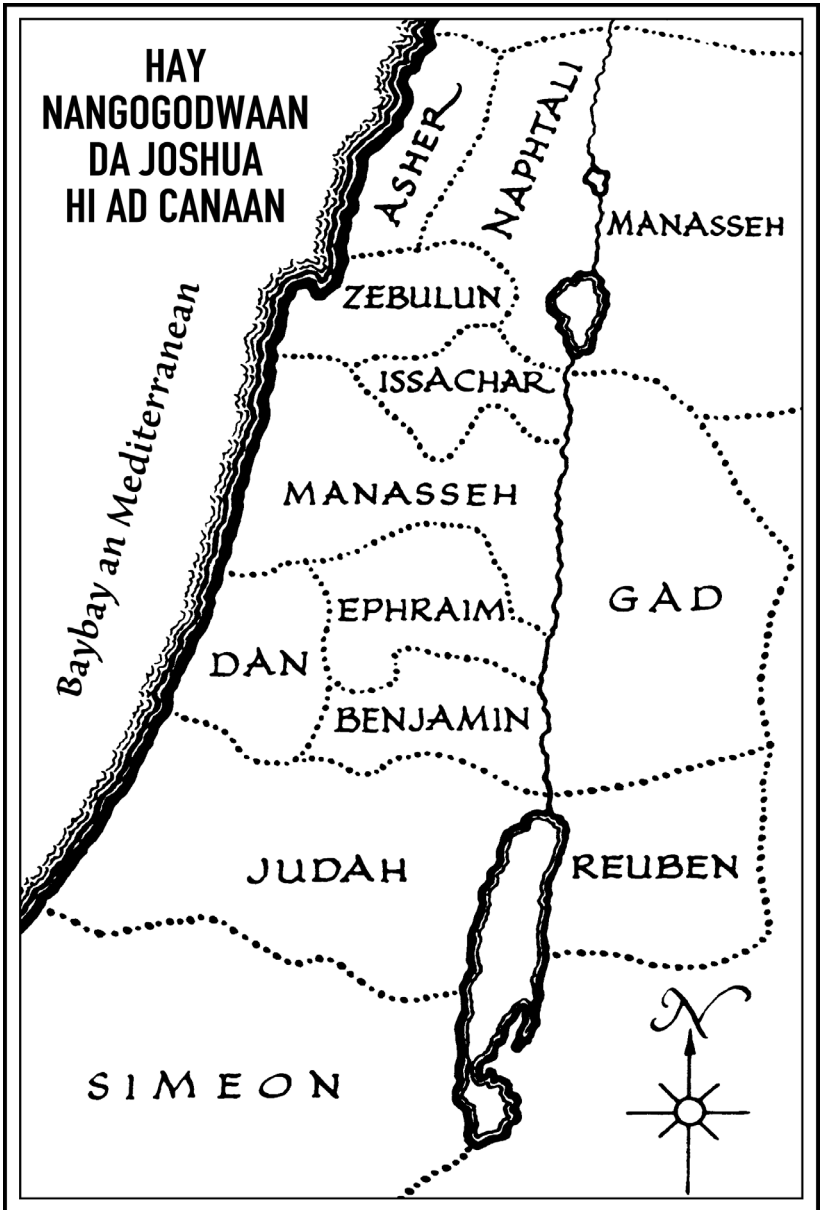
21Nan homo' ni' an malpun Apu tu'un hi Jesu Kristu di
minaynayun hi wan da'yun tatagun Apo Dios. Amen.

^d 22:19 Bahaom nan footnote di Deut. 4:2. ^e 22:20 Hay pohdonan ibaga ya
hene ya abuluto' ahan!

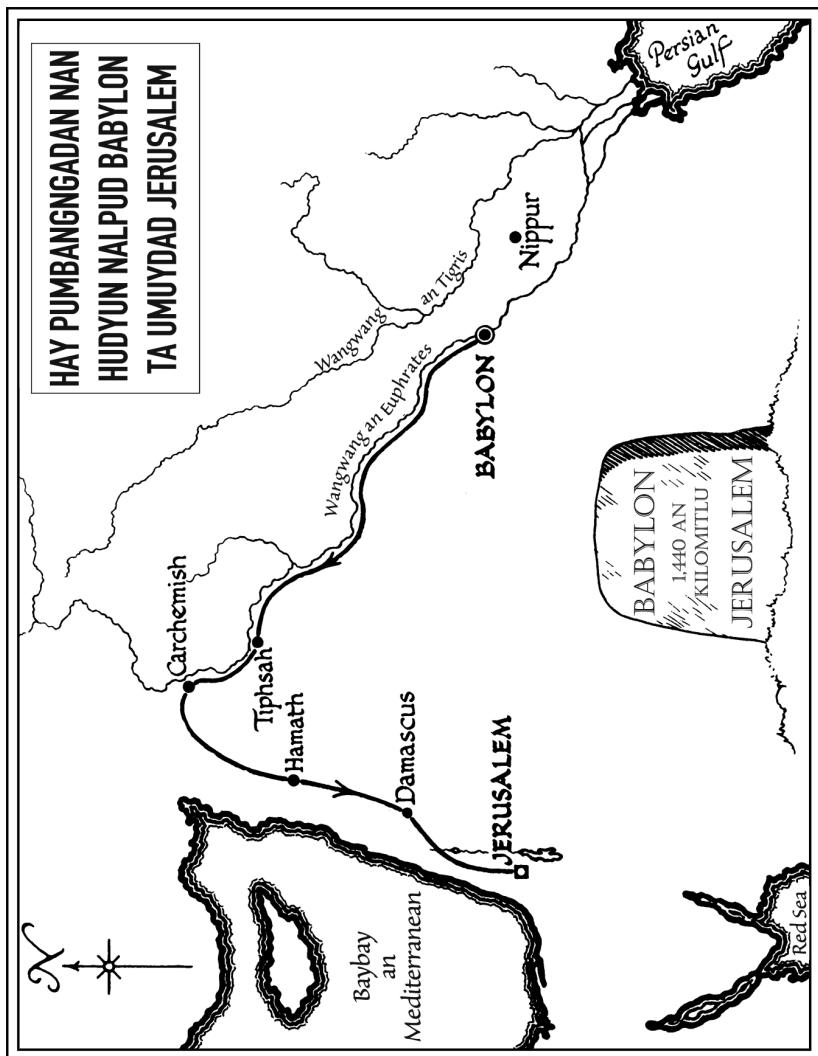
**HAY AAT DI ABABLUBABLUY
HIDIN AMATAGUN ABRAHAM**

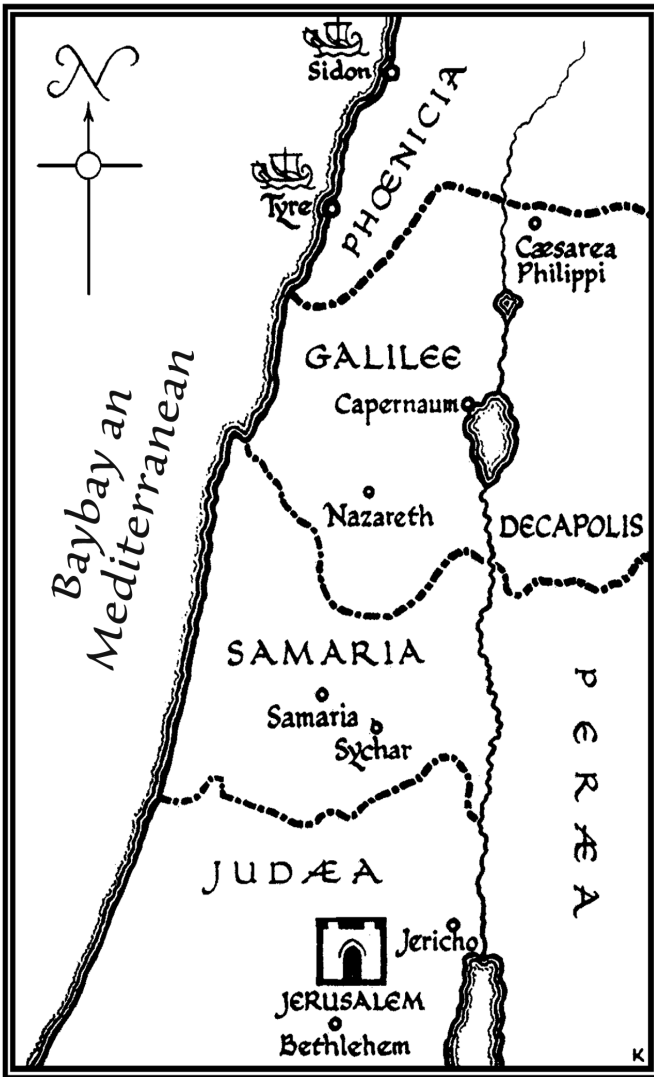

**HAY PUMBANGADAN NAN
HUDYUN NALPUD BABYLON
TA UMUYDAD JERUSALEM**

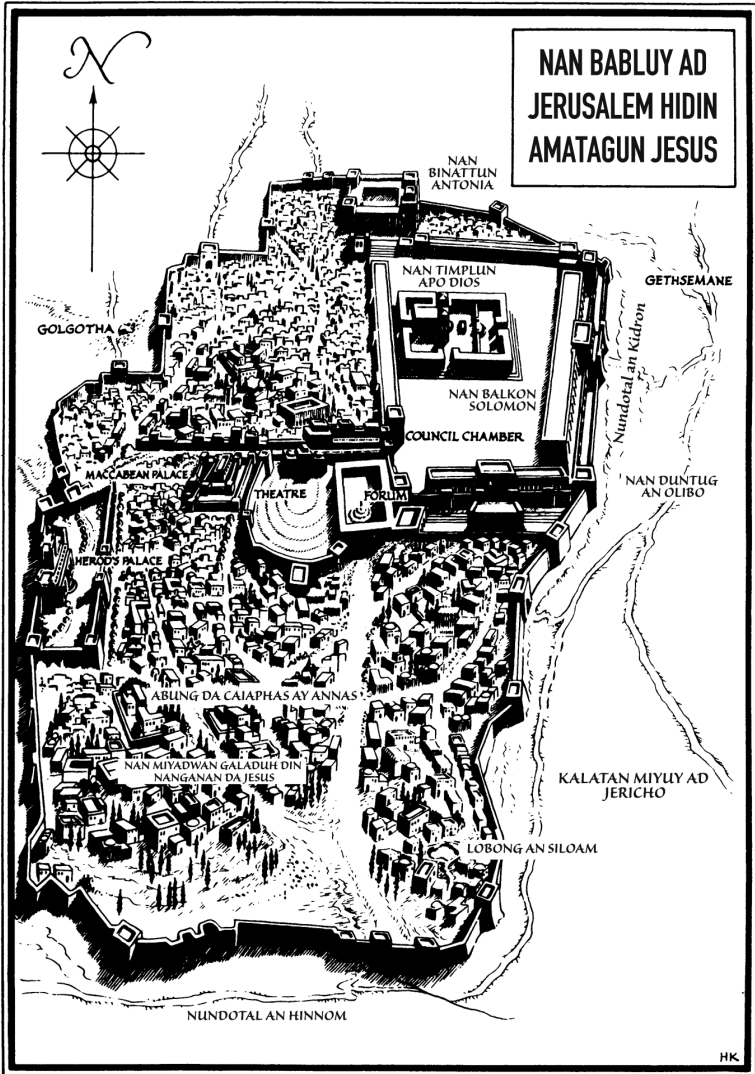

**NAN NUMBINO'OB'ON AN PROVINCIAD
ISRAEL HIDIN AMATAGUN JESUS**

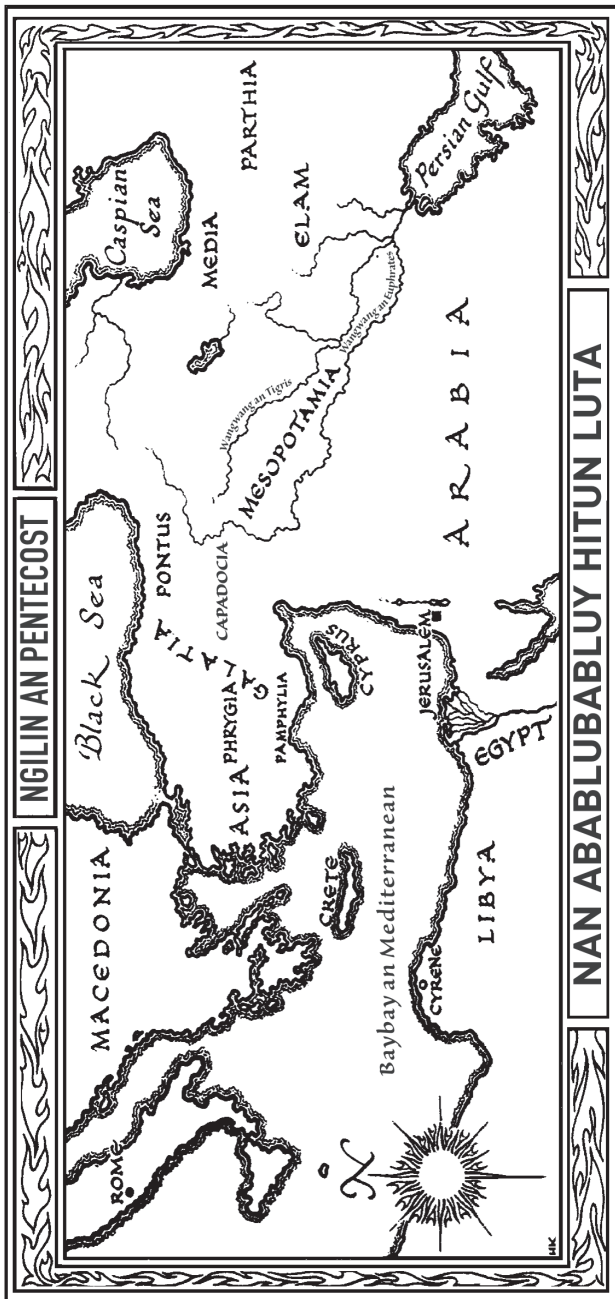
NAN ABABLUBABLUY HI NUNLE'DAN JESUS

0 25 50 75 100 km

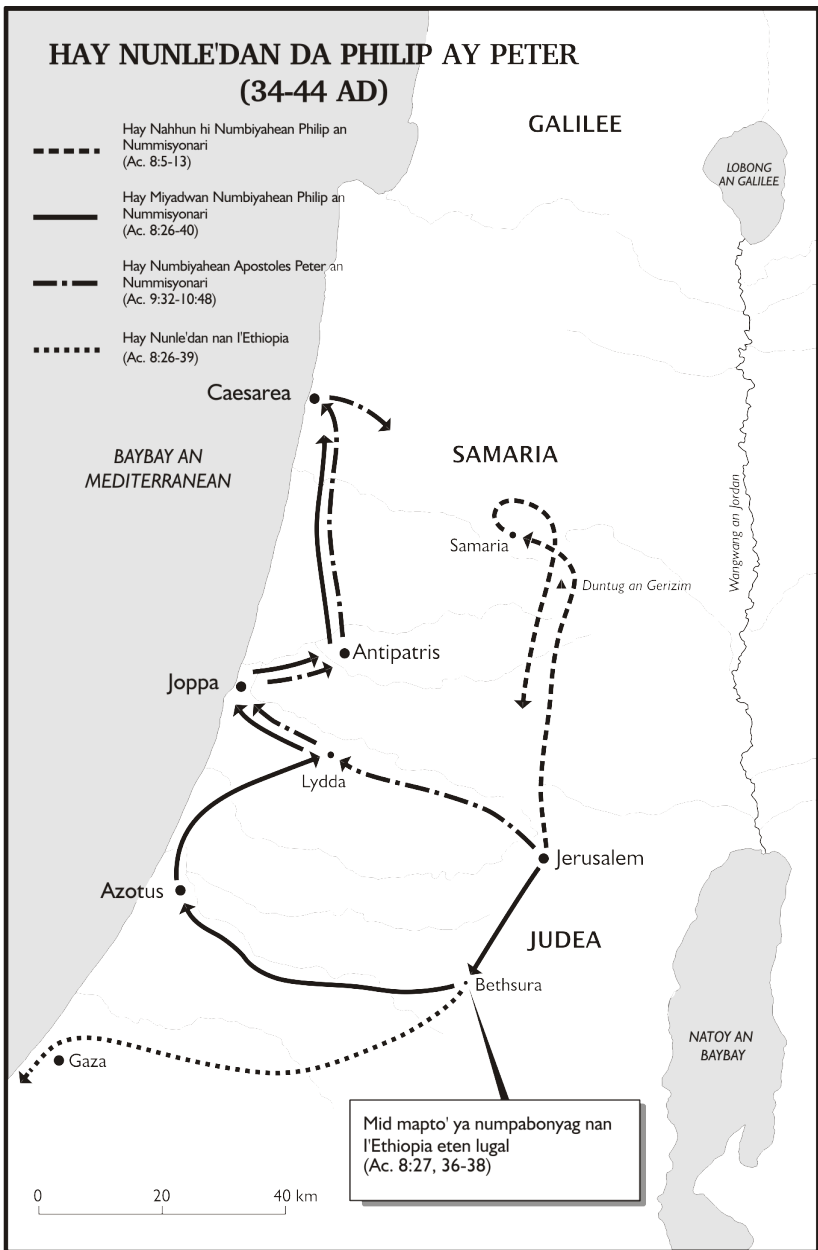

**NAN BABLUY AD
JERUSALEM HIDIN
AMATAGUN JESUS**

HAY NUNLE'DAN DA PHILIP AY PETER (34-44 AD)

- Hay Nahhun hi Numbiyahean Philip an Nummisionari (Ac. 8:5-13)
- Hay Miyadwan Numbiyahean Philip an Nummisionari (Ac. 8:26-40)
- - - - Hay Numbiyahean Apostoles Peter an Nummisionari (Ac. 9:32-10:48)
- Hay Nunle'dan nan l'Ethiopia (Ac. 8:26-39)

Mid mapto' ya numpabonyag nan l'Ethiopia eten lugal (Ac. 8:27, 36-38)

